

למען ידעו דורותיכם

כי בסכות הושבת י את בני ישראל

הנושאים שתוכלו 'לדעת':

עליונותו של ה'לולב'

שלימות-ה'תיומת' בראשו של 'בן תורה'

ה'שינה בסוכה' והמצוקה...

עליונותו של ה'לולב'

'אחדות' כל המיגזרים...

ידוע שתוכנה של מצוות נטילת 'ארבעת המינים' הוא איחודם של כל סוגי היהודים על מעלותיהם וחסרונותיהם, באופן שהם משלימים זה את זה למירקם מושלם, כמבואר במדרש:

ילקוט שמעוני ויקרא - פרק כג - רמז תרנא

דבר אחר **פרי עץ הדור** אלו ישראל. מה אתרוג זה יש בו ריח ויש בו אוכל. כך ישראל יש בהן בני אדם שהן בעלי תורה ובעלי מעשים טובים.

כפות תמרים אלו ישראל. מה תמרה זו יש בה אוכל ואין בה ריח. כך **ישראל יש בהן בעלי תורה ואין בהן מעשים [טובים]**

וענף עץ עבות אלו ישראל. מה הדס הזה יש בו ריח ואין בו אוכל. כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בידיהם מעשים טובים ואין בהן תורה.

וערבי נחל אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה [לא] טעם ולא ריח, כך ישראל יש בהן בני אדם שאינם לא בעלי תורה ולא בעלי מעשים,

אמר הקדוש ברוך הוא: לאבדן אי אפשר! אלא יעשו כולן אגודה אחת **והן מכפרין אלו על אלו**, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם ולקחתם לכם...

ה'לולב' – מודל להערכה?

דירוג זה המסמל את ה'פער' בין סוגי היהודים, מעורר תמיהה רבת, שהרי לפי סולם המעלות הלזה, מן הראוי היה לברך על ה'אתרוג' כליל-המעלות?

ה'לולב', לא רק שאיננו הראשון במעלה, אלא הוא בעצם המין הגרוע ביותר, שהרי 'ערבה' אף שאין בה מעשים טובים, זה בגלל שאין בה 'תורה' שתלמדנו המותר והאסור,

אבל ה'לולב' הרי יש בו תורה' ולמרות זאת 'אין בו מעשים טובים', על שכמותו נאמר: "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי" [אם הנך לומד שלא על מנת לעשות]...

מדוע אם כן, כאשר נוטלים את ארבעת המינים, אנו מזכירין בברכה: אקב"ו על נטילת לולב? כאילו הוא החשוב ביותר מכל המינים?

אמנם אדה"ז בשולחן ערוך שלו¹ מנמק מה שמברכין על הלולב דווקא מפני שהוא גבוה מכולן, כמבואר בגמרא:

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לז/ב
אמר ליה רבי ירמיה לרבי זריקא מאי טעם לא מברכין אלא על נטילת לולב? הואיל וגבוה מכולן. ולגביה לאתרוג ולבריד? אמר ליה: הואיל ובמינו גבוה מכולן.

ברם, נימוק טכני זה איננו מספק ברובד הדרוש, שהרי עצם זה שהקב"ה ברא את הלולב גבוה מכולן בגשמיות, משתשלשל בוודאי מ'גבהותו הרוחנית', מהי א"כ מעלתו ה'גבוהה' של מי שעל אף שיש בו תורה' עכ"ז 'אין בו מעשים טובים'?

אין זאת אלא שכנראה, על פי פנימיות התורה, ישנה 'מעלה'–עליונה' דווקא ב'לולב' יותר מכל שאר המינים ועלינו לברר מהי?

¹ ס' תרנא הי"ז.

עדיפות ה'תורה' על ה'מצוות'

להבנת העניין יש להקדים מהי מעלת ה'תורה' [ייחודו של הלולב] על גבי ה'מעשים טובים' [ייחודו של ההדס] כמאמר המשנה: "ותלמוד תורה כנגד כולם"² ועפ"י המבואר בתניא מעלתה כפולה:

ראשית, גם לו היה האור האלוקי שבמצוות זהה ממש לאור האלוקי שבתורה, הרי יש מעלה בלימוד התורה, מפני שהיא 'חודרת לאישיות', היא מתאחדת עם תודעת האדם, כמזון ההופך להיות 'דם ובשר כבשרו' של האוכלו,

בניגוד ל'מצוות' שהן רק כ'לבוש' לנפש, אך הלבוש איננו מייצג בהכרח את ה'אישיות' עצמה, יכול אדם להתנהג כ'דתי', אך בתודעתו ובהרגשתו הוא 'חילוני' לגמרי...

כמבואר בספר התניא פרק ה

... הרי כשאדם יודע ומשיג בשכלו פסק זה כהלכה הערוכה במשנה או גמרא או פוסקים הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחכמתו של הקב"ה דלית מחשבה תפיסא ביה ולא ברצונו וחכמתו כי אם בהתלבשותם בהלכות הערוכות לפנינו וגם שכלו מלובש בהם. והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה.

וזאת מעלה יתרה גדולה ונפלאה לאין קץ אשר במצות ידיעת התורה והשגתה על כל המצות מעשיות ואפ"י על מצות התלויות בדבור ואפ"י על מצות תלמוד תורה שבדבור כי ע"י כל המצות שבדבור ומעשה הקב"ה מלביש את הנפש ומקיפה אור ה' מראשה ועד רגלה.

...ולפי שבידיעת התורה התורה מלובשת בנפש האדם ושכלו ומוקפת בתוכם לכן נקראת בשם לחם ומזון הנפש כי כמו שהלחם הגשמי זן את הגוף כשמכניסו בתוכו וקרבו ממש ונהפך שם להיות דם ובשר כבשרו ואזי יחיה ויתקיים כך בידיעת התורה והשגתה בנפש האדם שלומדה היטב בעיון שכלו עד שנתפסת בשכלו ומתאחדת עמו והיו לאחדים נעשה מזון לנפש וחיים בקרבה מחיי החיים אין סוף ברוך הוא המלובש בחכמתו ותורתו שבקרבה וז"ש ותורתך בתוך מעי...

משל למה הדבר דומה? אותו ה'שמן' המשמש למאכל משמש גם לסיכה, ברם אינה דומה פעולת השמן כשהוא נאכל, אזי נעשו

² מסכת פאה א,א.

ממנו 'תאי-שומן', שהופכים להיות חלק מהאדם האוכלו
ופועלים בו 'שינוי-אמיתי' ויציב, שקשה להיפטר ממנו...

לא כן, הסך בשמן, זה גורם רק להברקת עורו, אבל איננו מחולל
בו 'שינוי-אמיתי', אף שהשמן הוא אותו שמן ממש.

שנית, מלבד המעלה מצד האדם הלומד, שהתורה מתאחדת עמו
ואילו המצוות הן רק 'פעולות' שלו ואינם 'הוא' – ישנה גם עדיפות
מצד דרגת האלוקות המתבטאת ב'תורה', שאיננה זהה לדרגת
האלוקות המתבטאת ב'מצוה', כמבואר בחסידות:

ספר התניא - חלק ראשון - פרק כג

ועם כל הנ"ל יובן ויבאר היטב בתוספי ביאור מה שאמרו בזהר
דאוריית' וקב"ה **כולא חד** ובתיקוני פירשו דרמ"ח פיקודין **אינון**
רמ"ח אברין דמלכא:

לפי שהמצוות הן פנימיות רצון העליון וחפצו האמיתי המלוּבש בכל
העולמו' העליוני' ותחתוני' להחיותם כי כל חיותם ושפעם תלוי
במעשה המצוות של התחתוני' כנודע. ונמצא שמעשה המצוות וקיומן
הוא לבוש הפנימי לפנימית רצון העליון שממעשה זה נמשך אור
וחיות רצון העליון להתלבש בעולמות ולכן נקרא **אברי דמלכא** ד"מ
כמו שאברי גוף האדם הם לבוש לנפשו ובטלים לגמרי אליה מכל וכל
כי מיד שעולה ברצונו של אדם לפשוט ידו או רגלו הן נשמעות לרצונו
תכף ומיד בלי שום צווי ואמירה להן ובלי שום שהייה כלל אלא כרגע
ממש כשעלה ברצונו. כך ד"מ החיות של מעשה המצוות וקיומן הוא
בטל לגמרי לגבי רצון העליון המלוּבש בו ונעשה לו ממש כגוף
לנשמה...

אך המחשבה וההרהור בד"ת שבמוח וכח הדבור בד"ת שבפה שהם
לבושי' הפנימים של נפש האלהית וכ"ש נפש האלהית עצמה
המלוּבשת בהם כולם **מיוחדים ממש ביחוד גמור ברצון העליון ולא**
מרכבה לבד כי רצון העליון הוא הדבר הלכה עצמה שמהרהר
ומדבר בה שכל ההלכות הן פרטי המשכות פנימיות רצון העליון
עצמו שכך עלה ברצונו ית' שדבר זה מותר או כשר או פטור או זכאי
או להפך...

כלומר, המצווה היא 'פעולה בחפץ גשמי', התואמת את רצון הקב"ה,
והריהי 'כלי' להשראת הקדושה, כשם שהאיבר הגשמי, איננו האדם
עצמו, אבל הוא 'כלי' שבו מתבטאת הנפש.

לא כן התורה, שהיא היא חכמתו ממש של הקב"ה, מה הוא עצמו
'חושב', על כן 'אורייתא וקוב"ה כולא חד' ממש.

משל למה"ד?

שני מיני 'חסידים' הם באופן התקשרותם לרבי, האחד, יהודי
פשוט ביותר, שאיננו מסוגל לקלוט את פנימיותו של הרבי, אבל
הוא מאושר לקבל דולר מהרבי, לזכות ללחון את ידו הקדושה
או לבצע פקודתו לצאת למבצע תפילין, הקשר שלו הוא בזה
שידו של החסיד יוצרת קשר עם ידו של הרבי או עם פקודתו³...

השני, לומד את מאמרו ושיחותיו הקדושות של הרבי, אזי
התקשרותו היא במישור-הנפשי, כי תודעתו של החסיד קולטת
את חכמתו של הרבי ומתמזגת עם השקפת עולמו של הרבי...

הוי אומר, שבלימוד מאמרו של הרבי החסיד קולט יותר 'רבי'
מאשר בידו של הרבי, כי 'נפשו קשורה בנפשו'!

משמעות 'יש בו' או 'אין בו'

ומעתה תובן מעלת ה'לולב', אף ש'אין בו מעשים טובים', כי הביטוי
'אין בו', מעניק לו הרבי משמעות-חדשה:

אין הכוונה שאיננו עושה שום מצוות, שהרי 'כל האומר אין לי אלא
תורה – אפילו תורה אין לו'⁴, עד שאפילו יהודי ברמת 'ערבה', לא
יתכן שאיננו עושה אף מצווה, אלא הכוונה שדרך-המעשים איננו
חדור באישיותו, להיות 'להוט' אחרי 'מעשים טובים', אלא עשייתו
את המצוות היא עד כמה שמחוייב הוא על פי שולחן ערוך, אבל איננו
מתמסר לרדוף אחרי 'מעשים טובים', מפני שכל כולו להוט וחדור
בהתמסרות ללימוד ה'תורה' וזאת הכוונה 'יש בו תורה', שהיא חדורה
באישיותו!

ע"ד הפיוט הידוע: "אבינו מלכנו חננו ועננו כי אין בנו מעשים"
האמנם מותר לשקר לפניו יתברך?.. וכי יש יהודי שאין בו שום
'מעשים'? אילו היינו אומרים: "כי יש בנו עבירות" ניחא, אבל

³ ואף שישנה מעלה בקיום פקודתו של המלך שבזה הוא מבצע את רצונו, זוהי מעלת ה'ביטול',
אבל אם ב'ייחוד' עסקינן, הרי הלומד את תורתו ורעיונותיו, התייחדותו עם המלך גדולה יותר.

⁴ יבמות קט, ב.

כיצד יתכן להצהיר ש'אין בנו מעשים', הרי 'אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון'⁵!

אלא כנ"ל, "אין לנו מעשים" לא נאמר, אלא "אין בנו מעשים", כי גם מה שאנו עושים מצוות, אין המצוות חדורות באישיותנו ועל כך אנו בוכים לפניו...

נמצא שה'לולב' מייצג את 'בן-התורה' שכל מציאות מלאה וממולאת ביגיעת התורה וואילו קו-המעשה, איננו בתחום התמסרותו, כי אם רק מה שנדרש כדי 'לצאת ידי חובה', הרי שדווקא הוא 'מיוחד עם הקב"ה' בתכלית הייחוד, באופן של 'כולא חד', יותר מייחודו של ה'הדס'.

ה'הדס' מייצג טיפוס הפוך ש'יש בו מעשים טובים', הוא חדור כולו בתשוקת-העשייה והחסד, כולל יציאה ל'מבצעים' של זכוי יהודים וקירובם,

ומה שנקרא 'אין בו תורה', אין הכוונה ש'איננו לומד תורה' [אחרת מנין הוא יודע מהם 'מעשים טובים' וכיצד לעשותם?], אדרבה! יש לו שיעור קבוע בדף היומי ומשתדל לשמור על שיעורי חת"ת כל יום, אבל אישיותו איננה חדורה ב'תורה'... נמצא שעיקר הקשר של ה'הדס' עם הקב"ה, הוא רק עם 'איברין דמלכא', אור המצוות 'מקיפו' אבל לא מתאחד עמו!

מדוע לא יהא ה'אתרוג' בראש?!..

ושמא תאמר: אמנם ה'לולב' עקב דבקותו ב'תורה', עדיף על ה'הדס', אבל במה עדיפותו על ה'אתרוג'? הלא האתרוג גם הוא 'יש בו תורה' [החדורה באישיותו] וגם 'מעשים טובים', נמצא שהדביקות העילאית של 'כולא חד' איננה חסרה בו, מדוע א"כ לא קבעו לברך 'על נטילת אתרוג' כליל המעלות?!

מבאר הרבי:

מאחר וב'אתרוג' מצינו שהתמסרותו היא בשני הקווים, גם ב'תורה' וגם ב'מעשים טובים', הרי שדביקותו בתורה היא 'חלקית' בלבד, אם

⁵ ברכות נז, א.

מבחינה כמותית, שבחלק מיומו כאשר הוא עסוק ב'מצוות', מתנתק הוא לזמן מה מרמת הדביקות העילאית שיש ב'תורה'.

אם מבחינה איכותית, התמסרות-נפשית דורשת את כל אישיותך, כך שמי שהתמסרותו היא 'גם וגם', הרי בשני הקווים איננו כל כולו...

משל למה"ד?

בתנועת חב"ד ישנם חסידים שהתמסרותם היא לעולם ה'שליחות', שעניינו 'מעשים טובים' וישנם אברכי כולל או אלו המכהנים כראשי ישיבה החדורים בתשוקת הלימוד התורני, בכל אחד מהם ישנה מעלתו הייחודית...

אך הבה נדמיין חסיד שהחליט, שיחד עם כהונתו כ'שליח' המנהל 'בית חב"ד', הוא יקדיש גם חלק מהתמסרותו לשמש בו זמנית כ'ראש ישיבה'... הרי ברור שגם 'בית חבד' וגם ה'ישיבה' ייצאו נפסדים, כי בכל אחד מהם הוא משקיע רק 'מחצית-אישיותו'.

אי לכך, דווקא ה'לולב' שכל כולו מוקדש וחדור ב'תורה', הרי רמת דביקותו בקב"ה היא למעלה אפילו מה'אתרוג', לכן לו נאה הברכה 'על נטילת לולב'.

כי מתוך דביקותו המוחלטת בקודשא בריך הוא, שהוא 'אחדות הפשוטה', מסוגל הוא לגרום ל'איחוד כל המינים' האחרים.

ה'מתנועע' שמנענע...

רעיון עדיפותו של ה'לולב' עקב דביקותו בתורה, משתקף גם בעולם ההלכה [המקביל כידוע לעולם הסוד]:

מצינו שעניין ה'נענועים' מתבצע דווקא ב'לולב', אף שבעקיפין מנוענעים גם שאר המינים, אבל ב'לולב' ה'נענוע' הוא חלק מ'שיעורו', כמאמר המשנה: 'לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע

בו – כשר' ומבואר בגמרא⁶ שהכוונה היא 'שלשה טפחים' ועוד טפח נוסף 'כדי נענוע' [אף שהדס וערבה דיים בשלשה טפחים] וכן נפסק להלכה:

שו"ע אורח חיים סימן תרנ

(א) שיעור הדס וערבה ג' טפחים. ושדרו של לולב ד' טפחים, כדי שיהא שדרו של לולב יוצא מן ההדס טפח ...

(ב) אין להם שיעור למעלה ויש מי שאומר שאפילו הוסיף באורך ההדס והערבה כמה, צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם טפח:

במושגי ה'קבלה' מבטא ה'נענוע' תנועה והתקדמות 'אין סופיים', שזוהי מעלת הנשמות ביחס למלאכים, כמ"ש: "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה"⁷.

המלאכים עקב היותם 'מוגבלים', גם התעלותם מדרגה לדרגה היא יחסית ובהדרגה, על כן נקראים 'עומדים' כי בכל עליותיהם, אינם יוצאים ממדרגתם הבסיסית.

משל לכלב שמירה המסתובב בחצר החווה, כאשר הוא קשור בצווארו בשלשלת ארוכה, המאפשרת לו אמנם חפשויות מסויימת ברדיוס של 100 מטר, אבל מאחר ובכל צעדיו והתרוצצויותיו איננו מסוגל להינתק מהעמוד אליו קשורה השלשלת, הרי זה נקרא 'עומד'...

לעומתם, הנשמות נקראות 'מהלכים', מפני שבצעד אחד יכולות הן לצאת – באמצעות מצוה אלוקית – מדרגת נברא מוגבל ולהתחבר ל'אין סוף', כמו כן יכולה הנשמה להפוך את בעליה מ'חוטא' ל'בעל תשובה', שזוהי התנתקות מוחלטת מדרגה הקודמת ודילוג 'אינסופי' לדרגה נבדלת, על כן תקראנה הנשמות 'מהלכים'! – 'הילוך' זה מתבטא ב'נענוע', כמבואר בזהר:

תרגום חפשי מזוהר חלק ג דף ריח/ב

ישובים היינו בצילו של אילן במדבר, שאלנוהו: מהו זה שכל האומות אינם מתנענעים, אלא ישראל בלבד, כאשר הן עוסקין בתורה מתנענעים הם הנה והנה [לא כמו בשעת לימוד אנושי רגיל] ואינן יכולים להשאר על עומדם?

⁶ סוכה לב, ב.

⁷ זכריה ג, ז. וראה פירושו בדרך החסידות בתורה אור וישב ל, ג. ולקו"ת שלח לח, ד.

אמר לי: ... בדבר זה בלבד ניכרים נשמותיהם הקדושות של ישראל בין נשמת העמים עכו"ם, נשמות ישראל נגזרות מתוך הנר הקדוש ככתוב: **"נר ה' נשמת אדם"** ונר זה בשעה שמתאחד עם התורה העליונה, אין אורו שוקט אפילו לרגע... אלא **מתנועע אורו לכאן ולכאן**... [=כאותה שלהבת של הנר המרצדת ללא הרף מעלה ומטה]

וכמסופר על רבי יונתן אייבשיץ, שבמסגרת המיבדקים של קהילתו בטרם יקבלוהו כרב העיר, ערכו לו ביקור בתלמוד תורה העירוני, ושילבו באחת הכיתות ילד גוי, שאביו היה הגוי של שבת והילד ידע לדבר באידיש, גם הלבישוהו בכובע מצחיה יהודי, כדי לראות אם יבחין המועמד לרב העיר בגויותו...

כשנכנס אותו גאון לכיתה וסקר את התלמידים בעת לימודם, העיר את תשומת לב טובי העיר שליווהו שילד זה נראה לו חריג, והתעניין, לתדהמתם, לדעת מה מוצאו?

כששאלוהו מדוע חשד בו? הסביר שראה של הילדים מתנענעים בלהט בעת לימודם ואילו ילד זה יושב ליד הספר כבול עץ ללא תנועה, על כן חשד שאיננו יהודי...

ומעתה יובן מדוע עניין הנענוע קשור דווקא ל'לולב', כי מגודל דביקותו ב'תורה', שבה נעשה הלומד 'כולא חד' עם קוב"ה, זה פועל בו את עניין ה'נענועים' כשלהבת המרצדת אל-על בתשוקה להידבק בשורשה העליון.

ה'נענוע' של ה'לולב' בא לידי ביטוי [לא רק בדביקות שלו באין סוף של הקב"ה, אלא] גם בכך ש'תורה' היא דבר הנמצא תמיד בתנועה של 'התקדמות', אפשר להוסיף בכמות הלימוד ובאיכותו, להעמיק ולפתח, לעומת זאת ב'מצוות', הן פעולות קבועות, שאינן משתנות לעולם, אדרבה **"לא תוסיפו ולא תגרעו"**⁸ [ואפילו 'תפילה', נוסחתה וברכותיה קבועות ללא שינוי או תוספת]

ביטוי נוסף ל'נענוע' דווקא ב'תורה', הוא מה ש'אין אדם עומד על דברי תורה, אלא א"כ נכשל בהן', כלומר, בכדי להבין כראוי את

⁸ עיקרון שיש לו רמז מדהים במצוות הסוכה, עליה כתיב: "וסוכה תהיה לצל יומם ולמחסה מזרם וממטר", מבאר הרלוי"צ אביו של הרבי ש'זרם' רומז ל'לא תגרעו' מהרמ"ח [1-248 = זר"ם] ואילו 'מטר' רומז ל'לא תוסיפו' יותר מהרמ"ח [1+248 = מט"ר]

חכמת התורה, צריכה להיות 'שקלא וטריא', לשאת ולתת בסברה מסוימת ול'נענעה' לכל כיוון הסבר אפשרי, בדרך ניסוי ותעייה, עד שעומד על 'אמיתתה של תורה'.

האמנם בלולב יש 'טעם'?..

על פי החידוש האמור אומר הרבני, יובהר דבר פלא: לפי המדרש, סוג היהודים ש'יש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים', מיוצג על ידי אותו המין ש'יש בו טעם ואין בו ריח' שהיא ה'תמרה', ואילו אנו נוטלים את ה'לולב' וגם בנוסח הברכה מוזכר 'על נטילת לולב' – וכי טעמתם פעם את הלולב?!... מדוע לא נצטוונו ליטול את ה'תמרה' עצמה⁹, שבה אמנם 'יש טעם'...?

ברם, על פי האמור בתחילת השיחה, כל עניינה של מצוות 'ארבעת המינים' לבטא את ה'אחדות' של כל ה'סוגים' שבישראל, סוד האחדות ונוסחתה הוא: ענין ה'ביטול', כי כל 'יישות', מבליטה את המבדיל ומפריעה ל'אחדות'.

משל לקוביות קרח, שעקב יישותם-הגבישית, הם נבדלות זו מזו, כל הפעלת לחץ עליהן בנסיון 'לאחדם', רק תגרום ל'דיסוקן'... אבל כשהאירה 'מתחממת', ו'קשיותו-היישותית' של הקרח מתמוססת, הופכות הקוביות לנוזל אחד ללא שום פירוד.

על כן כל אחד מה'מינים' חייבת להיות בו עצמו תכונת ה'ביטול', כדי שיוכל להתאחד עם זולתו, כי מצד הטבע הבסיסי, העולם נוצר כך שכל יצור יש בו 'יישותו העצמית' שכאילו 'מסרבת' להתמזג עם נברא אחר, לכן בכל מקרה שמצינו בנברא טבעי תופעה של 'אחדות', הרי זו התגלות כח עליון שמעל לטבעו:

ויובן זה עלפי המבואר בסידור ובדרושי בעל ההילולא שד' מינים אלו רומזים על ענין האחדות. דבלולב כתיב כפות תמרים ודרשו רז"ל שצריך להיות כפות, שכל העלים עם היות שבעצם הם כפות תמרים נפרדים זה מזה, צריכים להיות דבוקים ואחוזים זה בזה

⁹ כשם שב'אתרוג' אין אנו נוטלים ענף של עץ אתרוג, אלא את הפרי עצמו, כי הטעם והריח מצויים בפרי.

כאילו הם אחד, וגם כל עלה כפול מגבו היינו רוב העלים שבו מתחברים ומתאחדים לעלה אחד וכן הוא בההדסים שנקרא 'ענף עץ עבות' עבות דווקא, תלתא בחד קינא וכן הוא בערבי נחל שגדלים באחוזה, ומכל שכן באתרוג שדר באילנו משנה לשנה דלא רק שסובל את כל שינויי האוירים דד תקופות השנה קיץ וחורף קור וחום אלא שהוא גם גדל מכל ד' אוירים אלו¹⁰...

מובן שהנעלה ביותר מביניהם הוא הזקוק למינון הגבוה ביותר של 'ביטול', כי ככל שמאן דהו נעלה יותר, ישנו חשש סביר שייכשל בתחושה של 'חשיבות עצמית מנופחת'¹¹...

על כן, ראתה תורה להדגיש בכפליים את עניין ה'ביטול', דווקא אצל 'בן התורה' הלמדן שתורתו אומנתו, מפני שדרגת דביקותו בה' היא העליונה ביותר, עלולה להתפתח בו 'יישות-עצמית'.

לכן ציוותה תורה עלינו לא ליטול את ה'תמרה', אלא רק את ה'ענפים' של הדקל, לרמוז ללמדן:

דע לך, שכמה שלמדת ורכשת ידע בתורה, לא הגעת עדיין אל ה'פרי' [התכלית המושלמת והסופית של הידע התורני] וכל ידענותך היא בסך הכל ב'עלי-הענפים'... שהם אמנם שלבים לטיפוס אל מרומי הדקל, בדרך ל'תמרה', אבל את ה'תמרה' עצמה לא השגת עדיין!

תחושה זו מותירה תמיד את הלמדן עם 'תחושת-חסר', שאיננה מאפשרת לו סיפוק עצמי, העלול להביאו לידי גאווה, כך שתמיד ירגיש חוסר-שלימות, שאינו אלא 'כפת תמרים' בלבד, דבר שיפנים בו את ה'ביטול'.

בזכות תחושת ה'פפות' בלבד, יזכה להרגיש 'פפות', היינו 'בדיבוק חברים' ולא 'נפרד', כי כל הדבוק יותר בקב"ה, יש בו גם יותר נכונות ל'אחדות' הדדית עם רעיו.

¹⁰ ד"ה בסוכות תשבו תש"מ אות ה'.

¹¹ כפי שמצינו ב'אתרג' שנחשב למין הכי יקר מכולם, חרתו לו בראשי תיבותיו את הפסוק [תהלים לו, יב.]: "אל תבואני רגל גאוה" – ר"ת: אתרג!

וההוראה לעבודתנו:

הלולב – כ'שפיץ חב"ד'...

מסכם הרבי את שיחתו: על כל אחד ואחד [גם מי שאיננו 'כוללניק'] להיות קצת 'לולב', כלומר, להיות מסור ושקוע לחלוטין בלימוד

התורה, לא רק אלו שהם תלמידי ישיבה ויושבי אוהל, אלא אפילו 'בעלי עסקים' או ה'עוסקים בצרכי ציבור', שאין עיקר עיסוקם ב'תורה', מבחינה כמותית, גם הם צריכים לפתח את היכולת הנפשית לשקוע לחלוטין בלימוד התורה, על כל פנים בשעת הלימוד, עד שישכח בעת לימודו מכל הוויות העולם ומכל טרדותיו, זאת תהא התאחדותם של ה'הדס' וה'ערבה' אל ה'לולב', שהוא 'נענע' גם אותם אל תוך הדביקות התורנית...

ולענ"ד יש להוסיף ששיחה זו, מסר מיוחד יש בה דווקא לתנועת חב"ד, מאחר שהרבי לכאורה שם דגש-חזק יותר על העיסוק ב'מבצעים', שהן ה'מעשים טובים' מאשר על פיתוח השאיפה ל'תורתו' אומנותו, דבר שהביא אותנו לשים את כל נקודת הכובד החבד"ית על עתיד של 'שליחות', שהפך להיות 'המעמד הנכבד' והמוערץ ביותר אליו שואפים כל התלמידים...

באה שיחה זו 'לאזן' ולהדגיש גודל מעלת 'תורתו' אומנותו מבחינת רמת הדביקות בה:

כלומר, אמנם מבחינת יישום התפקיד של 'עשיית דירה בתחתונים', ישנה עדיפות ל'מבצעים', כי על ידי קיום מעשים טובים ומצוות בחפצים גשמיים ובאיברים גשמיים, הופכים כל חלקי הבריאה ל'קדושה'.

אבל המחיר של ביצוע התפקיד הלזה, הוא ה'וויתור' על רמת דביקות עילאית יותר, לו היה מסור כל כולו ל'תורה', כך שגם

אם הנסיבות של דורנו מאלצים אותנו להתגייס ל'מבצעים'
כ'שליחי חב"ד', עדיין צריכה להיות בלבנו 'ערגה' למצא את
הרגע הפנוי להתרפקות על ה'תורה'¹²...

הוי אומר, יש לפתח 'הערצה' אל 'בן-התורה', אל אברך-הכולל,
ראש הישיבה, המשפיע ואל כל המשקיע עצמו בלימוד התורה ולחנך
שזה 'שפיץ חב"ד'!

הפיכת 'מקורבים' ל'יובאוויטשער'ס

תפיסה בסיסית זו, דרושה לא רק לנוער ובני הישיבות כל עוד הם
בעולמה של תורה, אלא מסר חשוב יש בה גם ל'שליחים' ובתי חב"ד:

גם מי שזכה להיות 'עוסק בצרכי ציבור' אסור לו 'להסתפק' בכל
זכויותיו הרבים בתחום 'זיכוך העולם', עליו להרגיש תמיד 'געגוע' אל
הדביקות העילאית יותר המצוייה בעת לימוד ה'תורה',

דבר שיתבטא בסופו של יום עמוס 'מבצעים', כשחוזר עייף ומותש
מ'שליחותו', הריהו עט על לימודו בתשוקה פנימית להקדיש 'זמן-
איכות' לאהבת חיו, היא ה'תורה' שכל היום התגעגע אליה... ובטח
נקל להבין מה זה יחולל בנפש ילדיו ובני ביתו, שיידעו מה באמת
חשוב ביותר לנשמה היהודית...

זאת ועוד, הבנת הערך העמוק שעל ידי לימוד תורה, באמצעותו
הקדושה 'מוטמעת' בנפש הלומד, יותר מאשר 'פעולה חיצונית' של
מצוה, תגביר את הצלחתו כ'שליח' בקירוב יהודים:

¹² ובלשון נופל על לשון אפשר לבטא זאת: "לא נתאוו כל השלוחים והתמימים ימות המשיח...
אלא כדי שיהיו פנויים [מעבודתם המפרכת בבירור העולם ובזיכוי הרבים] לעסוק בתורה
ובחכמתה" [ראה כעין לשון זו רמב"ם הל' מלכים ספי"ב].

שהרי 'שלוחים' רבים מתאוננים שאחר שנים של 'עבודת פרך' בקירוב בני קהילתו לתורה ומצוות, נותרים הללו 'מעריצי-חבד' שאולי שומרים שבת ומניחים תפילין, אבל אינם הופכים ברוב המקרים ל'חסידים'...

ואם יש ביניהם רציניים יותר, פונים הללו לפעמים לינוק מחוגים אחרים וה'שליח' חש שהוא זורע ואחרים באים וקוצרים...

והסיבה היא, כאמור לעיל, אם כל עיסוקו של ה'שליח' הוא בזיכוי מקורביו ב'מצוות', אזי הוא מעניק להם רק 'לבושים' קדושים, אבל אין זה 'תופס' את 'אישיותם הפנימית' [תודעתם ורגשותיהם], דבר הגורם ל'תיסמונת' של "ותתפשהו בבגדו וינס החוצה"...

לו היה ה'שליח' אמון על ערכה העמוק של 'תורה', היה מכליל בפעילותו במקום נכבד, שיעורים תורניים, בהלכה, בגמרא ובספר התניא, כדי 'להזין' את נפש מקורביהם, בדבר ה'תופס' את אישיותם, אזי היה רואה הרבה יותר 'סירטוקים' בקהילתו וגם היה מונע 'נשירת מקורבים' לשדות זרים, תופעה שמקורה ב'רעב נפשי', המשתוקק לידע תורני ולחוויה חסידית רוחנית [לא רק קיום מסיבה לכבוד חג הגאולה] ואם ה'כבשים' שלו לא ימצאו את 'מזונם' אצלו, יילכו לחפש רועים אחרים...

נמצא שה'לולב' הוא הוא 'שפיץ חב"ד' וגם 'שפיץ-שליח'!

שלימות-התיאומת בראשו של 'בן-תורה'

אם נזדמנתם לשוק 'ארבעת המינים', וודאי הבחנתם בכמה אברכים ובני ישיבות, ה'מענים' את כפות התמרים, מפרקים את עלי-הלולים לבלי הכר, ומסתייעים בזכוכית מגדלת, כאשר כל זה לוודא שה'שפיץ' של הלולב לא נסדק חלילה, אפילו ב'משהו'... [בתקווה שמהלולב נשאר 'משהו' לאחר טיפולם...]

אמנם הקפדה זו נפוצה בעיקר אצל 'בני תורה', בהנחה שהם מסמלים את ה'יש בו תורה'... אבל אם 'בני תורה' ישנם בלעה"ר כל כך הרבה, מדוע כל כך קשה למצא לולב 'סגור', שלא נסדקה ה'תיומת' שלו?... שמא צריך לזכור ולהזכיר 'קרעו לבבכם ואל לולבכם'...?

אמנם גם בהלכה, מצינו הקפדה מיוחדת שלא 'נחלקה' התיומת [תמותו של העלה העליון] יותר משאר המינים:

שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' תרמ"ה

ט. דרך בריית העלין של לולב כך היא, כשהם גדילים, גדלים שניים שניים זו לעומת זו משני צידי השדרה וכל עלה ועלה **כפול לשניים** והוא דבוק **מגבו** ופתוח מלפניו, ואם נחלקו רוב העלין של הלולב ברוב ארכו, דהיינו, שרוב עלי הלולב נסדקו מגבן במקום הקפל, בענין שכל עלה מהן נחלק ברוב ארכו לשניים, הרי לולב זה פסול **לפי שאינו מהודר**, וכן אם מתחילת ברייתו לא היה רוב עליו כפולים לשניים ברוב ארכו, ה"ז פסול:

י. וכ"ז בשאר עלי הלולב חוץ מעלה העליון האמצעי, אבל **עלה העליון האמצעי**, שהוא גבוה מכל העלין והוא הנקרא **ראש הלולב** ודרך עלה זה להיות כפול כשאר עלי הלולב ואם לא היה כפול מתחילת ברייתו, ה"ז פסול...

ופסולים אלו שבעלה העליון, **אינו משום הידור הלולב**, אלא משום שנאמר: 'ולקחתם' ודרשו חכמים לקיחה תמה ושלימה. וזה העלה שהוא עיקר הלולב, **שהאדם רואה אותו בתחילת השקפתו**, ודרכו להיות כפול בכל הלולבין ואם היה חלוק לשניים הרי ניכר וראה שאינו תם ושלם במקום הסדק.

וצריך להבין מה מסתתר בפנימיות העניינים, מאחורי הרעיון שבחרה התורה דווקא מין כזה שעליו 'כפולים' ודווקא **מ'גבן'** ומהו ה'אסון' הגדול אם נחלק לשניים? והלא אין זה 'חסר' מגוף הלולב? הלא אפילו ב'אתרוג' שהוא המובחר שבמינים, לא הקפידה ההלכה כל כך, ורק אם **ניטלה הפיטמא' ה"ז פסול:**

שו"ע אדמו"ר הזקן שם סי' תרמח סי"ז:

מקצת הפיטמא **שניטלה** ה"ז פסול, לפי שפיטמא זו נחשבת מגוף האתרוג וכיון שהיא חסרה, ה"ז אתרוג **חסר**... כיוון שהפיטמא היא בגובה האתרוג על ראשו והחסרון ניכר בה יותר, לפיכך החמירו בה... לפי שעיקר הידורו של אתרוג תלוי בראשו, שהאדם רואה אותו בתחילת השקפתו... אבל אם **לא ניטל כלום** מעובי הפיטמא במקום שהיא מחוברת לאתרוג [=משמע אפילו אם נחלקה ונסדקה לשניים¹³, אבל לא

¹³ כפי שפסק במפורש לעיל סי"ג-י"ד לגבי גוף האתרוג. ש'אפילו נסדק מב' צדדיו ע"פ כל ארכו ונשתייר מכל צד משהו למעלה ומשהו למטה שלא נסדק – כשר' [כיון שאינו 'חסר']

נחסר ממנה] ואפילו ניטלה כל הפיטמא ולא נשאר ממנה רק גובה
משהו... ה"ז כשר!

ואילו בלולב כשנחלק העלה העליון, אמנם אינו פוסל אלא 'בנחלק
בכל ארכו, אבל אם נחלק מקצתו, כשר'.
אבל ממשיך אדה"ז:

'כל זה בדיעבד... אבל לכתחילה מצוה מן המובחר לחזר אחר לולב
שלא נחלק עלה העליון שלו כלל'!

האין כאן רמז ברור שדווקא מ'בן תורה' נדרשת רמת 'תמות שלימה'?
עד שאפילו אם מבחינים 'סדק' כלשהו 'בתחילת השקפתו', הדבר
מעיד שחסרה לו התמימות של ה'השקפה'...

ה'שניות' שתהפוך ל'תיומת'...

סמל האמונה הטהורה הוא 'אחדות', היפוכה של ה'שניות' סמל
הכפירה, המכירה ב'שתי רשויות', חלילה.

אבל בשונה מ'יחידנות', הקיימת רק ב'אינסופיות המופשטת', [כמו
אוקיינוס שכולו מים] הרי לעומתה ה'אחדות', היא היכולת 'לאחד'
הפכים, להכיר שגם 'יישותו של היקום' הנראה כמשהו 'מלבדו'¹⁴, עם
כל זה 'אין עוד מלבדו', זוהי תפיסת ה'אחדות' היהודית!

גם במבנה-הנפש ישנה 'שניות', שני הכוחות השכליים העומדים
ב'ראש-הנפש' ונראים 'בתחילת השקפתו' של האדם, הלא הם
ה'חכמה' וה'בינה', 'חכמה' – היא הברקה אחדותית שאין בה 'פרטים'
כלל, לעומתה ה'בינה' – בונה את הרעיון מתוך הרכבת-פרטיו
הרבים,

¹⁴ שזוהי הכוונה הראוייה בעת קריאת שמע בתיבת 'אחד', אשר למרות שישנם ז' רקיעים וארץ
וגם ד' רוחות העולם, הרי גם הם מיוחדים עם ההווייה של הבורא ואינם דבר עצמאי נפרד,
חלילה.

הנה למרות היותם תלויים זה בזה, [שהרי ללא ה'הברקה' של החכמה, אין ל'בינה' מה לפתח, וללא ה'בינה' ייעלם 'ניצוץ' ההברקה' כלעומת שבא] – עם כל זה במהותם הם 'הפכיים' זה מזה, הרי שיש כאן 'שני עלים', כמו ב'לולב'...

ה'דעת' שבעורף

מה שמסוגל 'לאחד' את החכמה והבינה, הוא כח ה'דעת', המייבא את 'עצמת-הוודאות' של החכמה אל תוך 'המבניות-המנוסחת' של הבינה, דבר המעורר את הולדת הרגש שבלב, בהתאם למה שהתבוננות השיגה, כח ה'דעת' מצוי עפ"י הקבלה ב'עורף':

אם ה'חכמה' וה'בינה' מיוצגות בשתי ההמיספירות של המח [הימנית והשמאלית] הרי מיקומו של מח ה'דעת', הוא במח-המוארך ה'ערפי' שמאחורי הגלגלת, המתחבר אל 'חוט השדרה' וח"י חוליותיו, המייצגות את 'שמונה עשרה' ברכות תפילת העמידה, זוהי המשמעות-הסימבולית שב'לולב': 'שני העלים הדבוקין מגבין'...

כאשר 'וידעת היום' [העמקת הדעת בהתבוננות בגדולת הבורא] אזי 'זהשבות אל לבבך', שהרי אם החכמה והבינה כמוהם כ'אב' ו'אם', הרי ה'דעת' פועל בהם כמ"ש 'והאדם ידע את חוה', בכוחה נולדות 'ששת המידות' [כגון: אהבה ויראה ודומיהן] וכידוע שכל אחת מה'מידות' כלולה מ'שש' תת-תכונות, שהן 'שלושים ושש', שזהו 'לו-לב'...

מניעת 'פיצול' בהשקפה'...

וזהו סוד ה'דעת', ההתבוננות וההכרה השוללת 'שניות', [כאילו יש מלבד ה'בורא', גם 'עולם' הכפוף אמנם לבוראו, אך יש לו 'זהות'-

אוטונומית, ע"ד המושג: יש מנהיג לבירה, אבל לבירה יש נוכחות לאחר ייסודה על ידי המנהיג, עד שבהיעדרו איננה מתאפסת... – לולב שכזה שיש בו 'סדק-השקפת', פסול לכתחילה.

'בתחילת השקפתו' של 'בן תורה' צריכה להיות 'דביקות העלה האמצעי', באופן של 'תיומת', בחינת 'תמתי-תאומתי',¹⁵ להכיר ששיא-האמת מתבטא בהכרה, שהקב"ה איננו רק 'אל העולם' [מנהיגה של הבירה] – אלא כמ"ש בארהם אבינו "ויקרא שם בשם ה' אל-עולם".

[היינו, שכל מציאות ה'עולם' אינה אלא ה'אל' המהווה אותה מאין ליש, ובלעדיה אין 'בירה' כלל]

זאת צריכה להיות הקפדתו של 'בן תורה', לדאוג שב'שפיץ' של האמונה, שהיא 'יסוד היסודות' שלא יהא שם שום 'פיצול' ואפילו 'סדק כלשהו', אחרת עלולה להיות תופעה של 'סדק, סדק תרדוף'...

שלילת-ה'שניות' ההכרתית בין מציאות הבורא ובין העולם, תקרין גם על שאר 'העלים' שמתחת ל'עלה האמצעי', שגם בהם לא תהיה 'התפצלות', כגון:

☒ שלילת ההפרדה בין נגלה דתורה לפנימיות התורה [היינו, לראות בכל הלכה בנגלה, את 'נשמתה הקבלית' בנפש ובעולמות העליונים, ומאידך, לדעת שכל רעיון רוחני-קבלי, חייב להיות 'תואם-הלכה', אחרת זה מוכיח שה'נסתר' הזה מסולף!¹⁶]

☒ שלילת ההפרדה בין 'אמונה' ל'דעת' [לבסס את ה'אמונה' על פי הגדרות ה'דעת' של התורה ומאידך, להכניס את כל ה'פשיטא' שב'אמונה' אל תוך ההתבוננות השכלית].

☒ שלילת ההפרדה בין הנשמה האלוקית ובין 'הנפש הבהמית' [היינו, שה'דעת' של נפש השכלית, תפנים את ה'אמונה' של

¹⁵ ראה לקו"ת שה"ש לח, ד.

¹⁶ בחינת 'ונסתרה והיא נטמאה', ועל זה נאמר 'מגלה פנים בתורה' [אבל] 'שלא כהלכה' [שהרי אין ה'פנימיות' תואמת לאמור ב'הלכה']

הנשמה, גם אל תוך ההכרה של 'נפש הבהמית', שגם היא תאהב את השם, כמ"ש: "בכל לבבך" – בשני יצריך']

ⓧ שלילת ההפרדה בין 'דת' ו'מדינה' [היינו, ההכרה המאחדת את סמכות ה'דת' לעצב את הנהגת ה'מדינה' ומאידך, כל זכותנו הלאומית' על המדינה, נובעת מהבסיס של ה'דת' – בלעדיה תהא נכונה טענת האומות: 'ליסטים אתם שכבשתם ארץ שבעה אומות'].

ⓧ שלילת ההפרדה בין 'רצון השם' ובין 'אינטרס השכר' של האדם [כלומר, לא כשיטה הדוגלת ב'נתאוה האדם להיות לי טרקלין בעליונים' – אלא כשיטת החסידות שאימצה את המדרש: "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" – היינו, שכל מציאות של ה'תחתון' (הנברא) איננו אלא 'לשמש כדירה' לאור האין סוף האלוהי, ללא שום בקשת 'תמורה'...]

כל זאת, מביא ל'אחדות-העלים' הסגורים והדבוקים זה בזה ללא הפרדה וללא 'קיסקוס', כלומר, לא 'אוסף-ערכים' שונים יש כאן, אלא 'ערך אחדותי' ההופך את כל המצוות ל'מיקשה אחת' [כמו מקל-הלולב], של 'דירה בתחתונים'.

וזהו מ"ש: "ראש דברך אמת", נקודת השיא האמונית, ההופכת את תרי"ג המצוות ל'דברך' אחד, היא החודרת בכל כוחות הנפש ובכל תחומי החיים מראשה ועד סופה דרך אמצעיתה [מאל"ף עד תי"ו דרך המ"ם שבאמצע = א.מ.ת.] וכמאמר דוד המלך:

ספר תהילים פרק יט

(י) יִרְאֵת יְיָוִד טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד מִשְׁפָּטֵי יְיָוִד אֶמֶת צִדְקוֹ יִחְדָּו: (יד) גַּם מְזִידִים חֹשֶׁךְ עֲבָדְךָ אֵל יִמְשְׁלוּ בִי אֲזִי אֵיתָם וְנִקִּיתִי מִפֶּשַׁע רָב:

רק אם נצליח לאחד את ה'עלים' השמאליים והימניים, הנראים לעיתים כ'סותרים' ולמצא בהם את 'המאחד' בחינת "צִדְקוֹ יִחְדָּו" – "אֲזִי אֵיתָם" [אותיות 'אמת'] אהיה 'תם', בחינת 'לולב סגור' ומהודר... זוהי 'שלימות התיומת' שבראשו של 'בן תורה', רק השמר לך פן תקלקל את הלולבים של בעל הדוכן, תוך כדי חיפוש השלימות...

השינה בסוכה וה'מצוקה'...

הטעם שבחב"ד נרתעים מלישון בסוכה

חב"ד 'עוקרי-הלכה'!?

בין מנהגי חסידות חב"ד, הגורמים 'מצוקה' לכמה וכמה 'בני תורה', עד שהשקט לא יוכלו ותרגזו בטנם על חסידי חב"ד ותדרו שנתם בסוכה מעיניהם...

הוא מנהגנו שלא לישון בסוכה, בהסתמך על טעמים קבליים שאומצו ע"י אדמורי" חב"ד לדורותיהם, ולא נתקררה דעת קנאים אלו, עד שהאשימונו כ'עוקרי-הלכה', המייצרים שו"ע מיוחד ליחידי סגולה... ויצאו בחרב ובחנית ללחום מלחמת ה' להגן על ה'הלכה'.

אי לכך, כדי לקיים "והייתם נקיים מה" ומישראל" על בסיס ההלכה, נחשוף תחילה את מידת ה'כנות' המניעה את ה'מקשנים', באמצעות הצגת 'ארבע קושיות' בפניהם של ארבעה סוגי 'בני תורה', כל אחד וסגנונו:

❖ ל'חכם':

האם בטרם קבעת עמדה בנפשך ובטרם התרת הרצובות לשונך נגד ציבור יראים ושלמים (תוך רמיסת כמה וכמה הלכות: לה"ד, מוציא שם רע וקבלת עדות שלא בפני בעל דין וכו') – ניסית ללמוד אדעתיה דנפשך את שיחתו של הרבי מליובאוויטש נ"ע במקורה עם ההערות שבה, תוך עיון בכל ה'מראי מקומות' ההלכתיים, המבארים שאין במנהג זה שום 'עקירת הלכה'?

[כמובן שאין זה מחייב אותך לקבל את היסוד-ההלכתי שלו וזכותך לנהוג כדעת רבותיך שיסוד זה איננו מקובל עליהם, אך תהא זו מחלוקת בסברה הלכתית, בה אף צד איננו מוקע על ידי חבירו כ'עוקר הלכה'... אדרבה "את והב בסופה"]

ואם עדיין לא למדת שיחתו של הרבי, הננו להגישה בפניך לקמן, מתורגמת ומבוארת, מן ההגינות שתלמד אותה היטב כראוי ל'בן תורה' שהאמת נר לרגליו ורק אח"כ תקבע עמדה!

❖ ל'רשע':

אותם אלו ש'קושייתם' איננה נובעת מ'צדקותם', עליהם נאמר: "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי"... מה אתה מספר לנו סיפורים שהמניע שלך הוא "חוקי" (דאגתך ל'שלימות ההלכה')?

1. האם שותפות נציגיכם בבית המחוקקים לכל 'חוקיהם', תואמת ל'הלכה'?

2. האם האדישות של שר פנים חרדי לשעבר, [שהיה אמור לעמוד בפרץ] לתיקון חוק 'מיהו יהודי', בהציעו פשרה לקבל גויה שעברה הליך ריפורמי, ולרושמה כ'יהודיה שנתגיירה', לא היתה 'עקירת הלכה'?

3. האם תמיכתכם בהסכמי 'שלום' תוך צפצוף על שו"ע סימן שכט כאשר כל הפוסקים, אוסרים לתת לאוייבים אפילו רק 'קש ותבן', ק"ו שאסור למסור להם 'שטחים' המסכנים בפיקוח נפש מיליוני

יהודים, כשבסופו של דבר גרמתם לא רק ל'עקירת הלכה' אלא גם ל'עקירת יישובים' נוראית, הייתה מעוגנת ב'הלכה'!?

4. ישנה גם הלכה: 'אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש' ופירש הרמ"א: מתוך התבוננות בשפלות האדם ובגדולת הא-ל, גם זו 'הלכה', מדוע כל עולם ההתבוננות, המבואר בספרות החסידות, בבחינת "דע את אלקי אביך" - נעול בפני תלמידיכם?..

5. והמנהג בישיבות לעמוד 'קדושה קצרה' במנחה, תוך דילוג על חזרת הש"ץ, מחשש 'ביטול תורה', האם הוא מגובה על פי הלכה?.

אלא מאי, תמיד טענתם ופרסמתם שכל מעשיכם נשענים על ה'גדולים', מדין 'כל אשר יורוך' ומאחר ש'גם הוא יודע מה שכתוב בשו"ע ובכל זאת הורה כך... אנו שומעים בקולו 'אפילו אומר לך על שמאל שהוא ימין'...

מדוע א"כ קצרה בינתכם מלהבין שגם המנהג 'שלא לישון בסוכה', כהוראות רבותינו נשיאינו אדמורי"י חב"ד החל מבעל התניא ובנו ועד לדורנו, גם זה נקרא 'ככל אשר יורוך'?

שהרי 'גדול הדור' הרבי מליובאוויטש זי"ע הורה כך לחסידיו!

שהרי לשיטתכם, כאשר מדובר ב'גדולים' שלכם, החיוב של 'כל אשר יורוך' דוחה כנ"ל גם הלכות מפורשות, אז בלי אפילו בבקשה...

❖ ליתם'

י"אמר: קושיותיך נובעות פשוט מאי-הידיעה 'מה זאת'... אינך מכיר כלל את ה'שפה', מונחים כמו 'עצמותו', 'אור מקיף' או 'מקיפים דבינה', אינם קיימים כלל ב'מילון המושגים' של תודעתך הדתית שהוגבלה על ידי רבותיך לעיסוק בתורת ה'נגלה' בלבד, עם מעט 'קב חומטין' של מוסר... ואילו בענייני 'מה רבו' ו'מה גדלו' נותרת "איש בער לא יידע וכסיל לא יבין את זאת".

קושיותיך התמימות מזכירות את גיחוכו של תלמיד בי"ס
יסודי, למשמע נוסחתו של איינשטיין אשר 'הקו הכי ישר
הוא הקו העקום'... אותה הוא חושב לטירוף...

צא ולמד חסידות! אז תתוודע למושגים 'רוחניים', תתבגר
במישור הרוחני ולא תהיינה לך עוד קושיות כאלו, כפי'
החסיד: 'לכשתקיימו "ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם" אזי
"לא תקשו עוד"...

❖ לישאינו יודע לשאול

לו היה 'יודע לשאול', היה בוודאי שואל את עצמו כמה
שאלות 'מחשדות':

מדוע רבותיך לא יצאו חוצץ באותה ריתחא דאורייתא נגד
פלג-חסידי נוסף, חסידות בעלז, שגם הם נהגו שלא לישון
בסוכה?... ולא רק שלא לחמו נגדם, כי אם גם חברו אליהם
לאותה מפלגה... מאי שנא?!

האם אותם 'בני תורה', שוכרי המכוניות בחול המועד סוכות,
שגם אוכלים ושותים חוץ לסוכה 'בדיעבד' ו'בשעת הדחק',
הגם עליהם נזעקתם? האמנם הללו ישינים בסוכה?!

אין זאת אלא שהטיב חרה לכם, עצם תופעת 'הרגישות הרוחנית' אצל
החסידים, זו המולידה את ה'אינסטינסיות-הנשמטית' שאיננה
מאפשרת התפרקות בפיג'מה בתוככי ה'אור המקיף' השורה בסוכה,
הנקרא: 'מקיפים דבינה'.

שוטמים הם את מה שנראה בעיניהם כ'התנשאות'... והלא דברים ק"ו
— חושבים אותם 'קנאים' בלבכם — ומה אנו בני התורה הלנים
בעומקה של הלכה, אין אנו מרגישים שום 'אור מקיף', החבדניקים
הללו העסוקים במשך חג הסוכות, במירדף אחרי עוברים ושבים
לזכותם במצוות 'לולב' במקום 'לשגשג בלימוד', המה ירגישו 'אור
מקיף'?!

שאלות אלו נוצרו בדורנו, על רקע 'דיעות קדומות' המשוחדות
מתעמולת 'שנאת ליובאוויטש', שהרי בדורות עברו גדולי גאוני ליטא

כמו ר' איצאלה מוואלוזין ור' חיים מבריסק זצ"ל לא הפריע להם שה'צמח צדק' והרבי הרש"ב לא ישנו בסוכה והיו עמם בידידות, האמנם רק לדודקי דורנו ה'קנאים' זה מפריע?

ועתה, לאחר הכרת 'דקע-הויכוח', הבה נתמקד לגופו של עניין בשורש הנהגה זו מהיכן באה? וכיצד יתבאר שאיננה מהווה 'עקירת הלכה', כפי שהתבאר בשיחת רבנו זי"ע.

מקור המנהג

הרבי הרי"צ בשיחותיו מספר על מסורת שהועברה מאדמו"ר חב"ד אל החסידים, בשם אדמו"ר האמצעי נ"ע שהנהיג זאת עוד בחיי אביו אדמו"ר הזקן [ובוודאי לא היה קובע מנהג כזה אילו לא ראה כן אצל אביו]

ספר השיחות תרצ"ט ט' ע' 295

ר' הענדל לא הי' ישן בסוכה וסיפר כ"ק אדמו"ר: אחד החסידים ר' גרשון סמיליאנער שוי"ב הנה אביו ר' ירוחם הי' מהמחונכים אצל אדמו"ר האמצעי כידוע שאדמו"ר האמצעי הי' מחנך אברכים בחיי אביו אדמו"ר הזקן.

וסיפר ר' גרשון שפעם אחד סיפרו לאדמו"ר האמצעי שאברכים ישנים בסוכה האט ער אדמו"ר האמצעי זיי געגעבן דעם אמתין חלק ואמר: **שלאפן אין מקיף**¹⁷?! מילא לערנען אין מקיף הרי זה דחק ונכנס, אבער **שלאפן אין מקיף? אדם מועד לעולם!**

נסתפקו השומעים [=סיפור זה מפי אדמו"ר הרש"ב] אם זהו ג"כ מדברי אדמו"ר האמצעי או הוספת כ"ק אדמו"ר והסביר בעת שהאדם הוא בחיותו דהיינו **שהוא ער אז הוא שליט על עצמו** אבל בעת השינה שאז הוא רק קיסטא דחיותא, **איז ער קיין בעל הבית ניט אויף זיך**¹⁸ ומאז כשהיו האברכים נכנסים לסוכה [=אפילו מבלי לישון בה] היו יראים מהמקיף...

¹⁷ בתרגום חפשי: "אדמו"ר האמצעי נתן לאברכים מנה אחת אפיים ואמר להם: 'לישון בתוך 'מקיף'?!' בניסוח אחר נאמר: 'כיצד אפשר לישון ב'מקיפים דבינה' המאירים בסוכה?...

¹⁸ בלה"ק: 'אינו בעל הבית על עצמו', רומז לכל מיני תופעות העלולות לקרות לאדם בשנתו ואינן לכבוד הסוכה וד"ל.

וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו באגרותיו בהתייחסו ל'תלונה' על חלק מחסידי חב"ד שאינם ישינים בסוכה, מוסיף שישנם גם עוד מנהגים שפשטו בכל ישראל, למרות שאינם תואמים את המפורש בהלכה:

אגרות קדש ח"א ג/ תשצו

... במענה על מכתבו מי"ז אלול, בו כותב אודות הענין דשינה בסוכה ומעורר ע"ד מנהג איזה מאנ"ש במקומות מיוחדים בזה. הנה עליו להוודע אצלם אודות היסוד של מנהגם זה, כי בלא ספק ידועים הם מאז לשומרי תומ"צ ומדקדקים בהם. וזאת למודעי אשר בענין השינה בסוכה הרבה יש להאריך - ואכ"מ.

ונמצאים עוד איזה ענינים עד"ז שאין אפי' ותיקין נוהגים בהם אף שלכאורה הדין מפורש בשו"ע מבלי חולק, ואדרבה עוד יותר מדין השינה בסוכה, ולדוגמא ענין הדלקת נרות חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, דמפורש הוא בש"ס ומחבר. וכמו שהקשה בנמוקי או"ח סי' תרע"א.

לפלא שמסתפק בכמתבו בקושיא לחוד, ואינו מודיע אף מלה בהנוגע לשיעוריו בתורת הנגלה ובתורת החסידות ...

בברכת כתיבה וחתימה טובה,
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

אחר שמצינו את מקור המנהג, הבה נבדוק עתה האם אפשר גם ליישבו בהתאם להלכה, כדי להוכיח שאין במנהג זה שום סרך של 'עקירת הלכה' חס ושלום.

הבסיס ההלכתי למנהג

הרבי נשיא דורנו זי"ע מתייחס בשיחה-מיוחדת ובהרחבה¹⁹ למנהג שנראה כה תמוה, בבנותו גשר במונחים הלכתיים, בין הרגישות הנדרשת ל'מקיפים דבינה' ובין היסוד שלא תיתכן סתירה בין ה'קבלה' ובין ה'הלכה', להלן סיכום-תמציתי של שיחת הרבי, בתוספת 'ביאורים' להבהרת הנקודות שבשיחה:

תחילה מציג הרבי ניגוד-תמוה בהנהגת הרבי הריי"ץ ביחס לסוכה, מחד, החמיר על עצמו שלא לאכול ולא לשתות אפילו מים מחוץ

¹⁹ באריכות בלקו"ש חכ"ט חג הסוכות ע' 211.

לסוכה ומאידך, ראו שלא היה ישן בסוכה, אף שלכאורה חיוב השינה בסוכה חמור מחיוב האכילה, שהרי אפילו 'שינת ארעי' מחוץ לסוכה אסורה.

ואין לומר שנהג כך בגלל תנאי הקור במדינות ההם, כי אצל קדוש עליון כמוהו, לא היתה טירחא גשמית תופסת מקום אצלו, והראיה: שאפילו בעת ירידת גשמים, לא עזב את הסוכה ולא אכל מחוצה לה.

וי"ל שכוונת הרבי היא, שבכלל לא היה 'מצטער' מסיבות גשמיות כאלו, כי אם היה 'מצטער' ובכ"ז נשאר בסוכה, פסק אדה"ז²⁰:

כל הפטור משיבת הסוכה ואינו יוצא מהסוכה, אינו מקבל שכר על אותו ישיבה ואינו אלא מן ההדיוטות.

תחילה פותח הרבי בהנחה פשוטה, שמה שהרבי הרי"צ נ"ע לא ישן בסוכה, הוא מגדר 'מצטער', כי מאחר שעל פי ה'קבלה' מאיר בסוכה אור עליון מאד הנקרא 'מקיפים דבינה', אור שהוא גבוה מלהיות נרגש באדם, על כן אינו אלא אופן אותו בבחינת 'מקיף', על כן הרגיש הרבי הרי"צ 'צער' לישון בה, ע"ד ל' הכתוב: "אכן יש אלקים במקום הזה ואנכי לא ידעתי ופירש"י שם: 'שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה'.

ונימוק זה תופס הלכתית, שכאשר אדם-קדוש²¹ יודע מראש בוודאות, שלא יוכל לישון בסוכה ולא יצליח להירדם בה [מפני הבושה מהאור המקיף] אזי איננו חייב אפילו 'לנסות', כי 'מצטער' פטור מן הסוכה'.

²⁰ סי' תרלט מהל' סוכה הכ"ג.

²¹ לעת עתה, מתייחסים דברי הרבי לנימוק הנהגתם של אדמו"רי חב"ד, ברם, להסברת הנהגת החסידים, שאינם מרגישים את 'המקיפים דבינה', ראה לקמן בהמשך השיחה.

גדר ה'פטור' של מצטער

ויומתק נימוק זה בסגנון ההלכה, בהסברת גדר החיוב של סוכה 'תשבו – כעין תדורו', כמבואר ע"ז אדה"ז בשו"ע שלו²²:

"...כל טירחא יתירה שאין האדם מצטער ומונע עצמו מטירחה זו כדי לישב בביתו בקביעות, אין מחוייב לטרוח כדי לישב בסוכתו בקביעות"

[וכמו"כ לעניין השינה, כפי שכותב בהמשך שם ס"ח]:

"... שאם היה לו טירחא כזו לישן בביתו לא היה ישן בביתו, א"צ לישון בסוכה, שכל המצטער בישיבת סוכה, פטור מישיבתה"..."

ולכאורה, מדוע באמת 'המצטער פטור מן הסוכה'? וכי 'צער האדם' מכריע את חיוב המצוה? הרי מצינו במצוות ד' כוסות בליל הסדר, שהיא רק מדרבנן ואינו נפטר ממנה גם אם היין 'מצער', כפסק אדה"ז²³:

"מי שאינו שותה יין כל השנה מפני ששונאו או שמזיקו, אעפ"כ חייב לדחוק את עצמו לשתות ד' כוסות, כמו שאמרו חכמים על רבי יהודה בר עילאי, שהיה שותה ד' כוסות של פסח ואח"כ היה צריך לחגור צדעיו עד עצרת".

גם צריך להבין מהו ה'שיעור' של 'מצטער' והאם גם 'צער-רוחני' [כמו 'מקיפים דבינה'] מיקרי 'צער'?

ברם, לפי הגדרת שו"ע אדמוה"ז, אין הפטור נובע מהעדפת צער האדם על מצוות השם, אלא מפני שכל גדר הסוכה הוא 'תשבו – כעין תדורו' והמודד הוא: אילו בביתו היה לו 'צער' כזה, האם היה ממשיך לישון בביתו או שהיה מחפש מקום אחר בו יוכל לישון בנחת!

כמו כן בענייננו, לו יצויר שבתאריך מסויים היה מאיר בדירתו 'אור מקיף' כזה, הרי היה עוזב את דירתו לדירה אחרת שבה אין 'אור מקיף' כזה, נמצא ש'צער-רוחני' כזה דיו לפוטרו מהסוכה, כי באופן כזה אין זה נקרא 'תדורו'.

²² שם סוף ה"ד

²³ אר"ח סי' תעב מהל' פסח הכ"א.

למשל לו יצוייר, שמשנה רבינו בכבודו ובעצמו, היה מתארח בביתו וישן אצלו, הרי 'לא היה לו נעים' לישון בפני רבו, אזי או שהיה נשאר עד כל הלילה או שהיה הולך לדירה אחרת שם יוכל לישון רגוע...

ומאי שנא אם ה'אושפיזין' באו לסוכתו והוא מרגיש 'אי נעימות' לישון במקום קדוש כזה, הרי במצב כזה, אם ינסה 'להחמיר' ולישון שם למרות 'אי-הנעימות', הרי אין זה 'כעין תדורו' ובאופן כזה לא חל החיוב דסוכה מלכתחילה. נמצא שאינו מקיים המצוה.

ומה עם המקובלים שכן ישנו בסוכה?

בהנחה ששורש המנהג 'שלא לישון בסוכה' מבוסס על ה'צער-הרוחני' הנובע מהרגשת ה'מקיפים דבינה', מעלה הרבי שאלה בהערה 13 בשיחתו:

וכי גדולי המקובלים כאריז"ל וכשל"ה הקדוש [שידוע שהם כן ישנו בסוכה] לא ידעו שיש בסוכה 'מקיפים דבינה' או לא הרגישו אותם?... וכמענה לזה כותב הרבי בשיחתו הנ"ל וז"ל:

"... כי אצל יחידי סגולה אלה, גם שינתם היתה [לא (רק) תוצאה מצד טבע הגוף, כי אם] מדריגה גבוהה ביותר בעבודת ה' [השייכת ל'מקיפים דבינה']..."

[= כלומר, 'שינתם' היא 'קדושה' ולכן אינה מהווה סתירה לקדושת ה'מקיפים' שבסוכה]

אבל עדיין יקשה, הא ניחא ששינה של אנשים כערכנו, עלולה לפגום בקדושת הסוכה, עקב ההגשמה והחומריות שבה, אבל 'שינתו' של אדמו"ר האמצעי ושאר אדמורי"י חב"ד, היתה בוודאי בתכלית הקדושה, כמו שינת המקובלים הקדמונים, מדוע אם כן הם עצמם לא ישנו בסוכה?

– ממשיך הרבי לבאר בהערותיו וז"ל:

"...וי"ל שהמבואר בפנים שייך לגילוי תורת חב"ד, שעניינה להמשיך ענייני פנימיות התורה באופן שגם השכל האנושי יוכל להשיגם, עד שפועל על הגוף והנפש הטבעית כו',

ועי"ז נמשך המקיף דסוכה באופן שנרגש גם בגוף כפי שהוא בטבעו וגשמיותו [שלכן תבע אדמו"ר האמצעי ענין זה (העדר השינה בסוכה) אצל חסידים...]

ובזה מובן גם הטעם שענין זה נתגלה²⁴ ע"י אדמו"ר האמצעי דווקא – שענינו היה להמשיך את החסידות באופן של 'בינה'...

ועדיין הדברים דורשים הסבר, שהרי גם אם אצל אדמו"ר חב"ד נרגשו 'מקיפים דבינה' לא רק בנשמתם, אלא גם בגופם, עדיין שינתם הגופנית גם היא קדושה ואינה אמורה להוות סתירה לקדושת הסוכה?

ואולי י"ל בדרך אפשר כדי לבאר את ההערה של הרבי, בהקדם העלאת 'חקירה' עקרונית:

האם כדי שההלכה תקבע התנהגות מאופקת ביחס ל'מקום קדוש' – די בידיעה אובייקטיבית אודות 'קדושת המקום' [גם אם ה'גברא' איננו מרגיש אותה סובייקטיבית]?

או שמא רק 'קדושה' כזו המורגשת סובייקטיבית, היא ורק היא מחייבת את האדם המרגיש אותה, לנהוג בצורה מאופקת בהתאם?

אם נאמר שדי בנוכחות-אובייקטיבית של הקדושה:

מדוע א"כ יש הבדל בהלכה בין התנהגות בביהכ"נ להתנהגות בביתו, הלא 'לית אתר פנוי מיניה'? כמו"כ מדוע אין איסור 'הסיבה' בסוכה מול ה'אושפיזין' כמיסב לפני רבו?

ואם נאמר שרק תחושת-הקדושה היא המחייבת התייחסות:

הרי גם בביהכ"נ לא כל אחד מרגיש נוכחות השכינה, האם ייפטר בגלל זה מהנהגה מאופקת במקום קדוש זה?

ולענייננו: בשלמא האדמו"רים החשים את 'המקיפים דבינה' – שלא יישנו בסוכה, אבל החסידים הרי אינם מרגישים המקיפים, למה שהם לא יישנו בסוכה?

²⁴ להעיר שההדגשה היא על 'נתגלה', כי בוודאי לא היה קובע מנהג נגד הנהגת אביו בעל התניא והשו"ע, אלא שאביו נהג כן בצנעא והוא שהיה בדרגת 'בינה', היה זה שגילה הנהגה זו ותבע אותה גם מחסידים.

וההסבר בדרך אפשר בכוונת השיחה:
כאשר דרגת ה'קדושה' היא ב'התלבשות' בחפצא של המקום [כלומר, שחדורה בחומר של המצוה, עד שהפך להיות 'קדוש'] כגון: קדושת בית הכנסת²⁵ או קדושת בתי ה'תפילין'²⁶ או קדושת דפנות הסוכה ונוייה²⁷ – אזי אין להתחשב אם האדם מרגיש סובייקטיבית קדושה זו אם לאו [כי ההלכה מתחשבת רק בעולם העשייה]

לא כן, כאשר 'קדושה' מסויימת איננה ב'התלבשות', כלומר, שנוכחותה איננה פועלת 'שינוי הלכתי' בחפצא של המצוה, כגון: מציאות השכינה שבכל אתר ואתר, נשמותיהם של האושפיון הבאות לסוכה וכן ה'מקיפים דבינה', היינו, שקיומה של הארה קדושה זו, איננו שייך לעולם העשייה, אלא גילוי ערטילאי 'מקיף', אזי ההלכה איננה מחייבת יחס מאופק אל מקום זה.

אבל 'יחידי סגולה' החשים סובייקטיבית 'קדושה' זו, הם רואים צורך להתייחס אחרת, אם זו הבושה מפני האושפיון או הרתיעה מ'שינה' מחמת ה'מקיפים דבינה'.

מחדש רבינו, שישנו גם מצב אשר 'אור אלוקי' בדרגא מסויימת, היה בדורות קודמים באופן 'מקיפי', שחייב רק את החשים אותו, אך מתקופה מסויימת הוא הפך להיות 'בהתלבשות בתודעה', על כן עתה מתחייבת התייחסות מאופקת אל אור זה, מחמת המודעות היתירה שניתווספה בדורות אלו.

בדורות 'המקובלים הקדמונים', עצם המדריגה של 'מקיפים דבינה' מצד עצמה לא היתה באופן של 'התלבשות', אמנם אותם מקובלים וודאי לא רק 'ידעו' מקיום ה'מקיפים', אלא גם חשו אותם סובייקטיבית.

²⁵ שיש איסור למוכרו או להוריד מקדושתו וכן איסור להרוס מבנהו [אם לא לצורך בנייתו המחודשת].

²⁶ שאם נפלו צריכים לצום על כך.

²⁷ האסורים בהנאה מפני קדושת החפצא של מצוה [אף שאין קדושתם שוללת ה'שינה' בדפנות הסוכה ונוייה, מפני שאינו משתמש לשינתו ב'חומר' הדפנות]

אבל תחושתם היתה מצד 'נשמתם' הנעלית, אבל לא מצד טבע הגוף וגשמיותו ולכן:

עצם נוכחותם האובייקטיבית של ה'מקיפים' איננה מהווה 'סתירה' לשינתם בסוכה, כי שנתם היתה כולה קדושה וטהרה ואיננה פוגמת כלל ב'מקיפים' [אדרבה על פי קבלה ישנו קשר בין מושג ה'שינה' למושג ה'מקיפים' וד"ל]

ברם, מאחר ומצד גופם לא היתה להם רתיעה מה'מקיפים', מפני שאינם ב'התלבשות' בתודעתם שמצד נפש השכלית והבהמית – אזי לא נוצר אצלם גדר של 'מצטער', לכן היו ישינים בסוכה!

לא כן, מעת התגלות חסידות חב"ד ובמיוחד אדמו"ר האמצעי שעניינו היה 'בינה', שהצליח 'להחדיר' את ה'מקיפים' למודעות, לא רק מצד הנשמה, אלא מצד התודעה השכלית והבהמית, עד שמשפיע על הגוף מצד טבעו, על כן:

אדמו"ר חב"ד אף שגם הם שינתם קודש ואיננה אמורה להוות 'סתירה' אובייקטיבית לקדושת המקיפים, אבל מאחר והצליחו 'להמחיש' סובייקטיבית את המודעות למושגים הללו, הם חשו מצד טבע גופם רתיעה מקדושת ה'מקיפים' ולא יכלו לישן בסוכה.²⁸

כולי עלמא, שאינם חסידי חב"ד, מאחר ואצלם המושג 'מקיפים' דבינה איננו בהתלבשות אפילו לא בשכלם [כ"ש בהרגשתם], לגביהם אין ההלכה מחייבת שום התנהגות מאופקת בסוכה, כי אין להם שום הסתייגות רגשית מלישון בסוכה ואדרבה! מצוה גדולה להם לישון בסוכה.

²⁸ כאמור אצל יעקב אבינו עה"פ: "אכן יש אלוקים במקום הזה ואנכי לא ידעתי" ופירש"י: 'שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה', אף שגם שינתו של יעקב היא בתכלית הקדושה וטהרה, אבל ברגע שהנוכחות האלוקית הפכה להיות 'ידעתי', בידיעה והשגה ולא רק באמונה שמצד הנשמה בלבד, אזי זה פועל ביעקב ש'לא לישון'.

ברם, חסיד-חב"ד, שאצלם כן נמשכו מושגי 'מקיפים דבינה' בשכלם עכ"פ [אם לא בהרגשתם] ובאופן של 'התלבשות בתודעתם', הרי מאחר ש'שינתם חולין', הרי יש בה סתירה אובייקטיבית [אף אם איננה מורגשת] לקדושת ה'מקיפים', על כן מהם תבעו רבותיהם להתייחס לסוכה בהתאם למודעותם השכלית במושגים אלו.

כל זאת בדרך אפשר, לקרב ההסבר של הרבי בשיחתו אל הבנתנו...

התיתכן 'סתירה' בין הקבלה' להלכה'?

ממשיך הרבי בשיחתו ושואל:

לאחר כל ההסברים עדיין מנהג זה 'צורם' לאוזן ההלכתית, שהרי ידוע שפנימיות התורה היא 'כולא חד' עם חלק ההלכה וכמ"ש בזוהר שנגלה דתורה ונסתר שבה הם כגוף ונשמה, שמזה מובן שמנהגיהם של גדולי ישראל [וההלכים בעקבותיהם] המיוסדים לכתחילה על פי תורת ה'קבלה', בהכרח שהם מתואמים עם ההלכה [ובוודאי שאינם מנוגדים לה] – אחרת יהא זה 'מגלה פנימיות בתורה שלא כ'הלכה'...

ומאחר שמצוות סוכה עפ"י ההלכה מחייבת אותנו לכלול גם את ה'שינה בסוכה', כיצד יתכן שתוכנה הפנימי של הסוכה [הלא הוא ה'אור המקיף' השורה בה] יהיה ב'סתירה' לזה ויגרום להימנע מ'שינה בסוכה'?

גם לאחר המבואר לעיל, שעקב הרגישות לקדושת הסוכה, יש כאן גדר של 'מצטער פטור מהסוכה', שואל הרבי, ברם סוף סוף ההיתר להימנע ממילוי חובה הלכתית, איננו תחליף ל'קיומה-החיובי'²⁹

כשם שאף אילו היה נפטר מלאכול בסוכה בלילה הראשון של החג, כגון שהלך לקבל פני רבו, הרי אין זה כאילו אכל בסוכה, והראיה: שאם ירצה לאכול בחוזרו לאכול בסוכה, יצטרך לברך 'שהחיינו'.

²⁹ ככלל הידוע שאף ש'אנוס רחמנא פטריה' אבל כמאן דעביד לא אמרינן.

ולכאורה אדרבה, הדרך להגיע אל תוכנה הפנימי של המצוה [גילוי אור המקיף שבתוכה] היא דווקא באמצעות קיומה ההלכתי בפשטות, אך באם איננו 'ישן בסוכה' [אף שאמנם יש לו 'פטור' כאמור] אבל חסר כאן, לכאורה, בקיום-החיובי של 'מצוות השינה בסוכה'!

העדר-השינה איננו פוגע בקיום המצוה

הענין יובן לכאורה, מבאר הרבי, בהקדם שיטת ה'צפנת פענח' שישנו חילוק עיקרי בין 'אכילה ושתיה' בסוכה ובין ה'שינה' בה:

אכילה ושתיה, מהווים את קיום מצות הסוכה, הם עושים אותה להיות 'סוכה', שהרי בלעדי 'אכילה ושתיה' בה, איננה נקראת 'דירתו'!

לא כן ה'שינה' שאיננה 'מצוה-חיובית', לדעתו של הרוג'וז'בי, אלא ש'אסור לישון מחוץ לסוכה'³⁰ [ואולי י"ל משום דעיקר קביעותו של אדם שנפעלת ע"י אכילה ושתיה, דיה 'לקבוע' שם סוכה, גם אם לא ישן בה, אבל אם ישן בביתו מחוץ לסוכה, בזה הוא מגלה שקביעות דירתו איננה³¹ בסוכה, לכן זה אסור]

נמצא שהישן מחוץ לסוכה ב'היתר', לא נגרע מאומה מהמצוה ה'קיומית', שהרי אוכל ושותה בה ודיו.

הא למדת, שה'סתירה' בין 'אור המקיף' שבסוכה לבין ה'שינה' בה, היא 'דמיונית' בלבד, שהרי 'חיוב שינה' אין כאן ואילו האיסור לישון מחוצה לה, נפתר על ידי 'מצטער' ובאופן כזה אין איסור כלל!

³⁰ ובזה תתורץ השאלה הידועה: מפני אין מברכים 'לישב בסוכה' על 'שינה' בלבד? כי לא ציוונו [חיובית] לישון בסוכה, אלא שישנו איסור לישון מחוצה לה, על כך אין מברכים.

³¹ ואולי י"ל שזהו 'כפל-הלשון': סוכתו קבע ודירתו ארעי, כי כל מעשה קביעות שעושה בדירתו, עוקר את קביעותה של הסוכה.

ושמא תאמרו: עדיין אין זה חלק, שהרי כיצד יתכן שעפ"י הלכה מצוות סוכה יוצרת 'איסור' לישון מחוצה לה, בעוד שעפ"י ה'קבלה' אדרבה, ה'שינה' מחוץ לסוכה, היא היא האופן הראוי והמכובד?...

מבאר הרבי:

'תורה על הרוב תדבר' ומאחר ורוב בני אדם אינם מרגישים [ואפילו אינם יודעים אודות] 'המקיפים דבינה', הרי לגביהם לא שייך ה'פטור' של 'מצטער' וממילא, אסורה עליהם השינה מחוץ לסוכה, כדי לא לפגום ב'כעין תדורו'.

לא כן, אותם יחידי סגולה המרגישים את ה'מקיפים' ואינם מסוגלים לישון 'במקום קדוש כזה', לגביהם לא חל 'איסור השינה' מחוצה לה, עקב היותם בגדר 'מצטער'.

פרוטקציות בהלכה?...

אמנם הא גופא מעורר טרוניה: וכי ישנם בהלכה 'הקלות' למיוחסים? הלא יסוד מוסד הוא ב'הלכה', ש'תורה אחת יהיה לכם', דין שווה לכולם למגדולם ועד קטנם, כיצד א"כ ניתן לפטור 'קבוצת-עילית' של יחידי סגולה מחובת השינה בסוכה?!

וראיתי להרחיב הביאור ביסוד של רבנו, בהשוואתו לדינים אחרים בהלכה שיש בהם אותו יסוד:

1. כיצד יתכן שכל ישראל מניחים תפילין ביד שמאל ואילו קבוצה של איטרים, מניחים בימין? הרי 'תורה אחת יהיה לכם'!

2. כיצד יתכן שכל ישראל חייבים בהסיבה בליל הסדר ואילו תלמיד היושב בפני רבו אסור לו להסב?!

3. כיצד יתכן שכל ישראל חייבים באכילת בשר ודגים בסעודות השבת, ברם מי ששבע מאד או שאיננו סובל טעמים של אלו, פטור מלאכלם או פטור לגמרי מסעודה שלישית?

והצד השווה שבכולן הוא, שהשיוויון הוא ב'עיקרון', אלא שממנו עלולים להיות הסתעפויות מנוגדות:

שהרי אין שום חיוב בתורה להניח ביד **שמאל**³², אלא העיקרון הוא 'יד כהה' וכולם שווים בהניחם על 'יד כהה' שלהם.

כמו"כ עיקר החיוב איננו על פעולת ההסיבה, אלא העיקרון הוא שצ"ל 'דרך חירות', ברם, מאחר ותלמיד אצל רבו איננו מרגיש 'חירות' להסב, הרי אצלו 'אי-ההסבה' מול רבו היא 'החירות'.

כמו"כ לא חייבה תורה לאכול בשבת תפריט בשרי דווקא, אלא העיקרון הוא 'עונג שבת', שלטעמים של רוב בני אדם מתבטא בבשר ודגים, אבל אם סולד הוא ממאכלים אלו, הרי אצלו אם יאכל סלט ירקות, עבורו זהו 'עונג השבת'.

כך גם בנידון דידן, התורה לא חייבה שינה בסוכה 'באופן-ישיר [כדלעיל בדעת הרוגוצ'ובי] – אלא חייבה עיקרון של 'תשבו- כעין תדורו', שתרגישו כמו בבית, כך שאם מאן דהו או קבוצה כלשהי מרגישה אי נוחות לישון במקום קדוש מחמת המקיפים³³, הרי עבורו, אם יישן בסוכה, למרות אי נוחותו, הרי זו פגיעה ב'כעין תדורו'.

הפרכת היסוד

ברם, הרבי ברוב נאמנותו לאמת ההלכתית, מעיר שהיסוד של הרוגוצ'ובי, [שאין כלל חיוב של שינה בסוכה, כי אם רק איסור לישון מחוצה לה] אין בזה לתרץ את מנהג אדמור"י חב"ד, כי לדעת אדמור"ר הזקן גם ה'שינה' היא חובה חיובית הכלולה במצוות סוכה וכדמשמע מלשונו:

שו"ע אדמור"ר הזקן או"ח סי' תרלט, ד.

כיצד מצוות ישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה וישן ויטייל ודר בסוכה'.

³² שלא כדין מצורע שקבעה תורה "תנוך אזנו הימנית", גם אם הוא איטר ואפילו אם אין לו אוזן ימנית, אין לו טהרה עולמית [רמב"ם פ"ה מהל' מחוסרי כפרה ה"א]! וגם אינו כדין 'מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל', שם גם האיטר יניח חנוכייתו **משמאל הפתח**!
³³ ובדרך צחות י"ל שמרומז במשנה [סוכה ב,ט.]: "מאימתי מותר לפנות **משתסרסח המקפה**", כאשר מרגיש אי נעימות מלהיות 'סרוח' על משכבו בתוך ה'מקיפים'...

ומקורו ברמ"א³⁴ שמוסיף על לשון המחבר [שהיא גם לשון הרמב"ם³⁵]:

שו"ע אורח חיים סימן תרלט

(א) כיצד מצות ישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה (ובהגהת הרמ"א מוסיף: **וישן** ומטייל) ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום ובין בלילה כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה וכל שבעת ימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע...

כלומר, לשיטתו גם ה'שינה' היא חלק חיובי במצוות הסוכה ולא רק שלילתה מחוץ לסוכה וכן דעת הטור:

טור אורח חיים סימן תרלט

מצות סוכה כל ז' ויעשה כל ז' ביתו עראי וסוכתו קבע ודר בה כדרך שאדם דר בתוך ביתו שמכניס בה כליו הנאים וקובע בה עיקר דירתו ואוכל ושותה **וישן** ומטייל בה ולומד בה...

והחידוש בהגהת הרמ"א שהוסיף: 'וישן', אף שגם המחבר עצמו כתב כן בסעיף הבא³⁶ [וכפי שהעיר בביאור הגר"א: כמ"ש בס"ב] – הוא:

כי כל הפוסקים מתחילים בסעיף א': כיצד מצוות ישיבת סוכה? ובסעיף ב' מפרטים כל הפעולות שיש לעשותם בסוכה.

ומאחר שהמחבר לא כלל את ה'שינה' במסגרת ההגדרה 'כיצד מצות ישיבת סוכה', מוכח שלדעתו 'שינה' איננה חלק מהגדרתה החיובית של 'מצוות סוכה', ומה שכתב בס"ב בין הפעולות שיש לעשות בה 'וישנים', אינה אלא תוצאה [מזה שממשיך מיד שם ס"ב]: ש'אין ישנים מחוץ לסוכה'.

אבל בכך שהרמ"א כן מכליל את ה'וישן' במסגרת ההגדרה: כיצד מצוות ישיבת סוכה', הריהו מחדש שה'שינה' היא פועל יוצא ממצוות סוכה³⁷

ואדמו"ר הזקן פוסק כמותו!

ולכן הוא גם פוסק שברכת 'לישב בסוכה' מתייחסת גם ל'שינה' בסוכה [ולא כדעת הרוגוצ'ובי, שאין מברכין על השינה, מפני שאיננה 'מצוה'] ולטעמו מה שאין מברכין על השינה לחוד, הוא מפני

³⁴ שו"ע או"ח תרלט, א.

³⁵ בהל' סוכה פ"ו ה"ה.

³⁶ וז"ל המחבר: אוכלים ושותים וישנים בסוכה כל שבעה בין ביום ובין בלילה ואין ישינים מחוץ לסוכה אפילו שינת ארעי... [נמצא שתוספת הרמ"א מיותרת לכאורה].

³⁷ מקור הסבר זה בהערה 37 בשיחת רבנו ובשולי הגליון שם ולחינם העיר בביאור הגר"א ע"כ!

שנפטרת בברכה שבירך על האכילה, אבל אם אמנם שכח לברך על האכילה ובא לישון בה, צריך לברך על השינה³⁸ כשלעצמה, מפני שהיא חלק מ'מצות סוכה'.

אם כן, לכאורה הופרך היסוד של השיחה דלעיל, שהרי אם יש חובה החיובית לישון בה, כחלק מקיום³⁹ מצוות סוכה, כיצד יתכן שתוכנה הפנימי של המצווה על פי סוד, עניין ה'מקיפים דבינה', יהא סותר למצות השינה בסוכה?!

מנהג התנאים בשמחת בית-השואבה!

מביא הרבי סייעתא לדבריו [שהעדר-השינה איננו פוגע כלל בקיום מצוות סוכה כהלכתה] ממנהגם של התנאים בשמחת בית השואבה, כמתואר בגמרא:

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נג/א

תניא אמר רבי יהושע בן חנניה כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו כיצד שעה ראשונה תמיד של שחר משם לתפלה משם לקרבן מוסף משם לתפלת המוספין משם לבית המדרש משם לאכילה ושתיה [=שנעשו כמובן בסוכה] משם לתפלת המנחה משם לתמיד של בין הערבים מכאן ואילך לשמחת בית השואבה.

איני? [האמנם לא ישנו שבעה לילות?] והאמר רבי יוחנן: שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר, אלא הכי קאמר: לא טעמנו טעם שינה דהוּוּ מנמנמי אכתפא דהדדי:

ובוודאי היו 'מנמנמים' בעזרה תוך כדי ריקודי שמחת בית השואבה שנערכו שם ולא בסוכה.

³⁸ ראה שו"ע אדמוה"ז תרל"ט, טו.

³⁹ ואף אם מחמת היותו 'מצטער', פטור הוא מה'שינה', אבל חסר לו הקיום של המצוה, שהרי כמאן דעביד לא אמרינן.

כמדויק מלשון ריב"ח, **שלא הזכיר** בכל 'לוח הזמנים' המפורט: **"ומשם ל'שינה'"...** **שאז היתה המשמעות:** שפרשו לישון במקום אחר בתוך סוכה ועל כן תמהה הגמרא: **איני!!** [כלומר, ומה עם 'שינה'?

ומתרצת הגמרא: **"דהוי מנמנמי אכתפי דהדדי"**

[ועל כרחק, לו היו פורשים לשינה רגילה על מיטותיהם בסוכה, למה לא אמר ש'נמנמו על מיטותיהם'? מה פתאום על הכתפיים?...]

אלא הכוונה היא שבעת שרקדו **בעזרה צפופים כתף אל כתף**, אזי מרוב עייפות 'חטפו תנומה' על **כתף חברו הרוקד לידו** ומיד גם התעוררו והמשיכו לרקוד...]

נמצא שאותם תנאים 'חסידים ואנשי מעשה' נמנמו מחוץ לסוכה⁴⁰ ולא קיימו מצוות שינה בסוכה כל שבעת ימי החג 'לא טעמנו טעם שינה' – היתכן?!

ואף שאיסור אמנם **לא עברו בזה**, מפני ש'העוסק במצוה [של שמחת ביה"ש] פטור מן המצוה', אבל לכאורה על אף ה'פטור' הרי 'כמאן דעביד לא אמרינן', נמצא שעל פי שיטת אדמו"ר הזקן, **חסר אצלם בקיום החיובי דמצוות סוכה ובשלשת המרכיבים הקובעים שם 'סוכה'** [שהם 'אכילה, שתיה ושינה']?

ומזה מוכח במפורש, שאף מי שאיננו ישן בסוכה [בהיתר, מחמת פטור 'מצטער' או 'עוסק במצוה'] לא נחסר אצלו בקביעות שם 'סוכה' לכל הדיעות [גם לפי פס"ד אדמוה"ז שמצוות 'ישיבה בסוכה' כוללת גם את ה'שינה'] וקיים המצוה בשלימותה גם ללא ה'שינה' בסוכה, כפי שקיימה בוודאי, התנאים המרקדים בשמחת בית השואבה, שלא ישנו בסוכה!

⁴⁰ ואף שהיה נמנמם-עראי, הרי גם שינת ארעי אסורה מחוץ לסוכה.

עיקר קביעות 'דירתו' איננה השינה

וההסבר בזה הוא, לדעת רבנו בשיחתו המיוחדת, כפי שהוזכר לעיל, מה ש'שינה' נכללת בגדר 'מצות ישיבה בסוכה', אין זה 'חייב-פרטי' להירדם בה⁴¹, אלא זוהי 'חובה המסתעפת' מגדר החייב הכללי "תשבו" – כעין תדורו, כלומר, שצריך סוכתו להיות אצלו 'דירת קבע'.

ובכללות, ישנם אמנם שלשה דברים המהווים את 'קביעות דירתו' של אדם והם: אכילה, שתיה ושינה.

ברם, אם אי אפשר לו לקיים שלשתן, הרי עיקר דירתו של אדם [איננה מקום 'לינתו' אלא] מקום אכילתו דווקא כדמוכח מדיני עירובין, זו גם הסיבה שאין מברכין על ה'שינה' בסוכה, מפני ברכתו 'לישב בסוכה' על האכילה פוטרת כל שאר ענייניו בה, כי הם 'נמשכים וטפלים לאכילה'.

נמצא שאותם תנאים ש'נמנמו' מחוץ לסוכה, מחמת ההיתר של עוסק במצוה פטור מן המצוה, לא נחסר אצלם גם הצד החיובי של 'קיום מצוות סוכה' מפני שדי באכילתם ושתייתם בה לקבוע 'עיקר דירתם' בסוכה, גם ללא ה'שינה' ומזה נלמד לענייננו:

שאם אדמור"י חב"ד חשים את קדושת 'מקיפים דבינה' ועקב זה נרתעים מלישון במקום קדוש כזה, הריהם בגדר 'מצטער' כאמור, ולא רק ש'נפטרים' מאיסור שינה מחוצה לה, אלא שגם אין זה גורם להעדר 'קביעות הסוכה', מפני שעיקר קביעותו דיה באכילה ושתיה בלבד ומקיימים מצות סוכה בתכלית השלימות.

[אך מי שאיננו מרגיש רתיעה מהמקיפים, אין לו את פטור ה'מצטער', אזי אצלו שלימות המצוה היא – שגם יהא 'ישן בסוכה']

⁴¹ דאילו היה דין כזה, אמאי שואלת הגמרא על התנאים בשמחת בית השואבה: כיצד תיתכן אפשרות של שבעה ימים 'לא טעמנו טעם שינה'? הרי גם לו היתה אפשרות כזו, היה לגמרא לשאול והלא אי אפשר לקביעת שם סוכה, ללא 'שינה' בה, שהיא חובת הירדמות...

האמנם גם החסידים מרגישים?...?

וכאן אנו מגיעים לעיקר תלונתם על חסידי חב"ד: מילא האדמו"ר"ם אפשר להבין בדוחק, שאף 'מצטער רוחני' שמה מצטער ופטור, אבל המון החסידים שאינם כלל במדריגה זו, לחוש את 'קדושת המקיפים', מאי 'מצטער' איכא?

על זה מבאר הרבי בסיום-השיחה:

ראשית, חסידים מחמת עוצם התקשרותם לאדמו"ר שלהם, משתדלים הם לילך בדרכם והנהגותיהם, אפילו באם זה לא נתקבל להלכה, ולדוגמא:

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לב/ב

היכי דמי עבות? אמר רב יהודה: והוא דקיימי **תלתא תלתא טרפי בקינא** רב כהנא אמר: אפילו **תרי וחד**. רב אחא בריה דרבא **מהדר** אתרי וחד **הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא** אמר ליה מר בר אממר לרב אשי אבא לההוא הדס שוטה קרי ליה...

ואין ללמוד מכאן שמותר לתלמיד לנהוג 'היפך-ההלכה' רק בגלל שכך נהג רבו, אלא מאחר ובדין 'הדס שוטה' [אף שאינו מהודר] נחלקו בהלכה האם הוא גם 'פסול', ורב כהנא רבו פסק שגם 'הדס שוטה' כשר [אף שהוא עצמו לא נהג כך, אלא רק 'נפק מפומיה'] אזי רצה תלמידו להדגיש שהלכה כרבו, לכן נהג כן לכתחילה, כמבואר בריטב"א:

ריטב"א על מסכת סוכה דף לב/ב

רב אחא בר רבא מהדר אתרי וחד אמר הואיל ונפק מפומיה דרב כהנא פי' **כדי לקיים דבריו ולהראות לתלמידים שהלכה כמותו** ואע"ג דאיך דקיימי כלהו בחד קינא עדיף טפי:

כמו כן בנידון דידן, מאחר שהוכח לעיל, שהעדר-השינה בסוכה, מחמת הרתיעה מ'מקיפים דבינה' איננו מנוגד להלכה, [אף שלא כל הפוסקים יסכימו עם סברא זו].

אבל אדמו"ר"י חב"ד התבססו על סברא זו, מהיבט-הלכתי, אזי מותר לחסידיהם ותלמידיהם לנהוג כן לכתחילה, רק כדי 'לאשר' בפירסום שהנהגת-רבותיהם בפועל [לא רק ד'נפק מפומיה'] תואמת את דעת ההלכה!

שנית, מוסיף רבנו יתר על כן, מאחר ואדמו"ר האמצעי, לא רק נהג כך בעצמו לפי דרגתו הנעלית, אלא תבע זאת בתוקף גם מאברכי-החסידים, בנזפו בהם: היתכן לישון בתוך 'מקיפים'!?

הרי אף שהחסיד איננו בדרגא של 'לחוש את המקיפים' שבסוכה, עד כדי שזה יפריע לו להירדם...

אבל מאחר וכחסיד חב"ד, שלמד את הנושא בהבנה והשגה, הרי שלפחות מבחינת התודעה, לא נעים לו 'להתפרקד' בתוך אור נעלה שכזה, הרי יש כאן בחינת 'אניני הדעת'...

'צער רוחני' שמיה 'מצטער'!?

ישנם הטוענים שלכאורה, סוג צער כזה לאו שמיה 'מצטער', לו רק בגלל שאין דרכם של בני אדם להצטער מ'תופעה' כזו, כדאיתא בהלכה:

שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' תרמ הי"א

אין המצטער פטור מן הסוכה אלא אם כן הוא מצטער **בדבר שדוך בני אדם להצטער בו**, אבל אם הוא מצטער בדבר שאין דרכן של בני אדם להצטער מחמת דבר זה **בטלה דעתו אצל כל אדם**...

ומאחר ואין דרך רוב בני אדם להצטער מ'מקיפים דבינה', כיצד ניתן להגדיר זאת כ'מצטער'? ברם, שוברה של טענה זו בצידה, בהמשך אותה ההלכה:

...אלא א"כ ידוע שהוא מאניני הדעת והוא מצטער **בדבר שכל אניני הדעת מצטערין מחמת דבר זה**, אבל אין כל אדם יכול לומר מאניני הדעת אני, אלא א"כ ידוע שהוא מאניני הדעת...

משמע מדבריו שבאם לא מדובר כאן ב'אובססיה' פרטית, אלא ב'רגישות' המשותפת לקבוצת בני אדם שעבורם זה 'צער', הרי זה נכלל בגדר 'מצטער'

'אנינות-הדעת' מהי?

להעיר שהביטוי 'אניני הדעת' בספרות ההלכה הוא נדיר מאד⁴², מפני שאם מדובר ב'סלידה' מתאים יותר הביטוי: 'איסטניס' המתאר את 'אניני-הטעם' ואם מדובר ברתיעה השקפתית, מתאים יותר הביטוי 'נקיי הדעת'.

ועלה בדעתי לבאר אולי שמדובר במושג ביניים, של 'איסטנסיות-רעיונית', לא סלידה מריח או ממוזג אויר, אלא סלידה שמקורה ב'דעת', מדובר בקבוצת יהודים שהם 'אניני הדעת', שמחמת הכרתם ב'קדושת-המקיפים' אינם מסוגלים להתפרקד בסוכה, אזי 'צער' זה נכלל בגדר 'המצטער פטור מן הסוכה'.

ובדרך צחות מצאתי גימטריא מדהימה בענייננו:

לשון אדמו"ר הזקן היא 'המצטער בדבר שכל אניני הדעת מצטערין' – סכום שלשת תיבות אלו = 650 בדיוק כסכום המילה באידיש: **'ליובאוויטשער' [650]** – המתארת את חסידי ליובאוויטש **'כקבוצה' של 'אניני הדעת'**, שאין דעתם נוחה מ'שינה במקיפים דבינה'.

וחשוב להדגיש את האמור בהמשך הלכה זו ש'אין כל אדם יכול לומר מאניני הדעת אני, אלא א"כ ידוע שהוא מאניני הדעת... נמצא שמי שאיננו נמנה על קבוצת 'אניני-הדעת' ואיננו יודע כלל מעניין ה'מקיפים דבינה', מצוה עליו לישן בסוכה מדין 'תשבו כעין תדורו' ואין עליו שום חטא אפילו לא בדקות... ועליו נאמר: "ושכבת וערבה שנתך".

מפני שאם תאמר, שעל פי הסוד, אין לשום אדם לישון בסוכה מחמת המקיפים שבה, הרי קרוב לומר ש'סוכתו פסולה':

שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סי' תרמ ה"ו:

... לפי שכל סוכה שאינו יכול לאכול ולשתות ולטייל ולישן בה בנחת בלי שום צער, אינה נקראת דירה כלל, לפי שאינו דומה לביתו שיכול לעשות שם כל צרכו בנחת...

אבל בענייננו, מאחר וכל ישראל שאינם מ'אניני הדעת' יכולים לישן בסוכה זו בנחת, הרי זו סוכה כשרה למהדרין!

⁴² בחיפוש בתקליטור התורני במדור ההלכה, נמצא הביטוי: 'אניני הדעת' פעם 1 בלבד [בנושא ה'מצטער' בסוכה], הביטוי: 'נקיי הדעת' 5 פעמים ואילו 'איסטניס' נמצא 41 פעמים!

לימא כתנאי...

ויש להמתיק שמקור הויכוח האם ה'שינה בסוכה' היא דבר הראוי אם לאו, תלוי במחלוקת תנאים אודות מקור טעם המצוה:

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף יא/ב

דתניא כי בסכות הושבתי את בני ישראל ענני כבוד היו דברי רבי אליעזר רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם

לדעת האומר 'סוכות ממש' כפשוטו⁴³, היינו שבנו להם 'בונגלוס' וישבו בהן, נמצא שמהותה של סוכה הוא 'צריף-מגורים ארעי', ללא שום סנטימנטים של 'אורות עליונים' וב'צריף' זה עושה האדם כל צרכיו כדרכו, כולל שינה...

אבל לדעת האומר 'ענני כבוד היו'⁴⁴, הרי מלבד שעצם עניינם הוא 'צילא דמהימנותא', סיכוך אלוקי-ניסי שיש בו 'אורה דקדושה', ולכן לא מתאים 'לישון' במקום קדוש כזה, מפני שאין לאדם שליטה על עצמו בשעת ה'שינה' וכו'.

מה גם, שגם בדרך הפשט ישנו הבדל התנאים הנ"ל: אם 'סוכות ממש' עשו להם, היה שימושם ל'דיור' שבנו לעצמם 'צריפים' אלו רק בחורף מפני הקור⁴⁵, נמצא שיוצאי מצרים גם 'ישנו' בהם בלילות, שהרי במדבר הקור בלילה גדול ביותר. אבל אם 'ענני כבוד היו', הרי שימשו רק ביום כדי להגן עליהם מפני החמה, כמבואר בטור:

טור אורח חיים סימן תרכה

כאשר עשה עמנו בהוציאו אותנו מארץ מצרים באותות ובמופתים והסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם הם ענני כבודו שהקיפן בהם לבל יכה בהם שרב ושמש ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות...

ומכיוון שבלילה לא שימשו 'ענני הכבוד', נמצא שבני ישראל 'לא ישנו' בענני הכבוד, על כן גם אנו נוהגים 'לא לישון בסוכה' שהיא זכר ל'ענני הכבוד'...

⁴³ כמ"ש במסע הראשון "ויסעו מרעמסס ויחנו בסוכות", מקום שהיו בו 'סוכות רועים' לרוב, ולהעיר שרש"י נקט כר' אליעזר בפשוטו של מקרא וי"ל שלכן העתיק בד"ה גם את התיבות 'כי בסוכות הושבתי', דאילו היו סתם 'צריפונים' מעשה ידי אדם לא הו"ל 'הושבתי' שמשמעה 'פעולה אלוקית' - אלא אם היא 'ענני הכבוד'!
⁴⁵ ראה אב"ע ויקרא כג, מג.

